

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ДРАМИ ПРО
ІІ СВІТОВУ ВІЙНУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ТВОРІВ ТА
ЇХНІХ ПЕРЕКЛАДІВ (“THE BOOK THIEF” МАРКУСА ЗУЗАКА, “THE
BOY IN THE STRIPED PYJAMAS” ДЖОНА БОЙНА ТА
“SHINDLER’S ARK” ТОМАСА КІНІЛЛІ))**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0359-ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
література (переклад включно), перша -
англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Семенова Анна Олексіївна

Керівник к.ф.н., доц. Запольських С. П.

Рецензент к.ф.н., проф. Клименко О. Л.

Запоріжжя – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно) –
перша англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В. о. завідувача кафедри теорії та
практики перекладу з англійської мови**

Запольських С.П. _____

«____» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
СЕМЕНОВІЙ АННІ ОЛЕКСІЇВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Особливості перекладу
військової драми про II Світову війну (на матеріалі англійських творів та їхніх
перекладів (“The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas”
Джона Бойна та “Shindler’s Ark” Томаса Кінілі))»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Запольських Світлана Петрівна,
к.ф.н., доцент

затверджені наказом ЗНУ від «23» квітня 2020 року № 483 – с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 26.11.2020

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) наукові джерела з питань
специфіки перекладу військових творів, військової термінології, евфемізмів

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити) 1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути поняття
«військової драми» як літературного жанру; 3) визначити лексико-стилістичні
особливості військової драми та особливості її перекладу;
4) проаналізувати переклад лексико-стилістичних особливостей жанру

військової драми на матеріалі творів “The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas” Джона Бойна та “Schindler’s Ark” Томаса Кінілі

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Запольських С. П., в.о. зав. кафедри ТПП	09.06.2020	09.06.2020
Розділ 1	Запольських С. П., в.о. зав. кафедри ТПП	02.09.2020	02.09.2020
Розділ 2	Запольських С. П., в.о. зав. кафедри ТПП	01.10.2020	01.10.2020
Висновки	Запольських С. П., в.о. зав. кафедри ТПП	20.10.2020	20.10.2020

6. Дата видачі завдання 04.02.2020

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	лютий – квітень 2020	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2020	виконано
3.	Написання вступу	червень 2020	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2020	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2020	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2020	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад-грудень 2020	виконано
9.	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

А. О. Семенова

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис)

С. П. Запольських

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

В. В. Погонєць

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 66 стор., 68 джерел.

Об’єкт дослідження: особливості військової драми в англійській та українській мовах.

Мета роботи: розкриття лексико-стилістичних характеристик військової драми та способів і засобів їхнього відтворення у перекладі на прикладі творів про Другу світову війну, таких як: “The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas” Джона Бойна та “Schindler’s Ark” Томаса Кініллі.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення щодо особливостей військової драми (Е. Окунькова, Б. Бергонзі та ін.), військової лексики (В. Шевчук, Л. Нелюбін, Г. Стрелковський, А. Вілсон, А. Діслер, М. Фрейн та ін.) та евфемізмів (Б. Ларін, В. Панін, Л. Крисін, Дж. Німан, К. Сільвер та ін.).

Отримані результати: у літературі військова драма поділяється на: інформативно-публіцистичну, панорамо-сімейну та батально-монументальну.

Лексико-стилістичні особливості залежать від того, до якого з вищенаведених видів належить твір. На них також впливають місце та час дії, та факт, що твір може знаходитись на стику декількох функціональних стилів мови. Ми розглянули панорамо-сімейну драму з основними часовими межами 1939-1943 років та місцем дії у нацистській Німеччині. Більшістю аналізованих нами понять були власні назви (імена, назви концтаборів, назви установ, подій, міст та країн), військова лексика, котру для зручності ми поділили на загальноживану (назви зброї та її компонентів; назви елементів уніформи; терміни на позначення військової техніки; терміни на позначення військових звань; батальні реалії) та стилістично обмежену (в даному випадку обмеження часу) (терміни на позначення звань, що притаманні лише цьому часу; реалії, притаманні цьому військовому часу). При перекладі власних назв найчастіше використовуються способи транспозиції, транслітерації,

транскрибування та калькування. При перекладі загальноживаної лексики найчастіше використовуються методи калькування, конкретизації, генералізації, підбору аналога; стилістично обмеженої лексики – транслітерації та калькування.

В військовій драмі також вживаються евфемізми. Робиться це з двома цілями – прагнення уникати комунікативних конфліктів і невдач та вуалювання суті справи. При перекладі, найчастіше, передаються за допомогою калькування.

***Ключові слова:** військова драма, військова лексика, військова термінологія, Друга світова війна, евфемізми, перекладацькі трансформації*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ВІЙСЬКОВА ДРАМА В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	6
1.1 Поняття «військової драми» як літературного жанру.....	6
1.2 Лексико-стилістичні особливості військової драми.....	13
1.3 Специфіка перекладу військової драми.....	18
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ДРАМИ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ “THE BOOK THIEF” МАРКУСА ЗУЗАКА, “THE BOY IN THE STRIPED PYJAMAS” ДЖОНА БОЙНА, “SCHINDLER’S ARK” ТОМАСА КІННІЛІ	24
2.1 Твори “The Book Thief”, “The Boy in the Striped Pyjamas”, “Schindler’s Ark” та їхні жанрові характеристики	24
2.2 Лексико-стилістичні особливості перекладу творів “The Book Thief”, “The Boy in the Striped Pyjamas”, “Schindler’s Ark”.....	30
2.2.1 Відтворення власних назв.	30
2.2.2 Переклад військової лексики.	38
2.2.3 Переклад евфемізмів.....	54
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Емоційна напруженість життя першої половини 20 століття, з її численними війнами, не могла не вплинути на літературу. У зв'язку з цим став стрімко розвиватися жанр «військова драма». Письменники різних країн, на різних мовах, описували ці трагічні події в своїх роботах. З'явилася потреба в перекладі такого роду творів на інші мови, під час якого перекладачі зіткнулися з деякою роду труднощами, які ми розглянемо в даній роботі.

Головною специфічною ознакою, що викликає труднощі при перекладі, є військова лексика. Вона посідає важливе місце у військовій літературі. Її переклад є відокремленою лінгвістичною дисципліною через високі вимоги до якості і точності надання її відповідників. Для правильного перекладу перекладач повинен мати глибокі пізнання культурологічного характеру, так як підхід до військової справи в різних країнах має суттєві відмінності, що проявляється як в структурі військових статутів, так і в стилі подачі матеріалу. Дослідженням військової лексики займалися В. Н. Шевчук, Л. Л. Нелюбін, Г. М. Стрелковський, А. Вілсон, А. Діслер, М. Фрейн. Військова лексика опрацьована і лексикографічно, насамперед у таких словниках як “Dictionary of Military Terms”, “DOD Dictionary of Military and Associated Terms”, «Англо-український словник військових термінів та супутньої лексики миротворчої спрямованості», «Російсько-українсько-англійський військовий словник».

Через невелику кількість наукових праць на цю тему, у лінгвістиці досі є дискусійні положення щодо визначення поняття «військової драми» та принципу класифікації і перекладу її лексико-стилістичних особливостей.

Актуальність роботи полягає в необхідності проведення більш детального аналізу лексико-стилістичних особливостей жанру військової драми та специфіки їхнього перекладу на українську мову.

Наукова новизна полягає у спробі власно класифікувати лексико-стилістичні особливості військової драми в залежності від їхньої тематики та

проаналізувати специфіку їхнього перекладу на українську мову за цією класифікацією.

Об'єктом дослідження є особливості військової драми в англійській та українській мовах.

Предметом дослідження є лексико-стилістичні характеристики військової драми та способи та засоби їхнього відтворення у перекладі на прикладі творів про Другу світову війну.

Метою дослідження є розкриття лексико-стилістичних характеристик військової драми та способів і засобів їхнього відтворення у перекладі на прикладі творів про Другу світову війну.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- розглянути військову драму як літературний жанр;
- встановити лексико-стилістичні особливості військової драми;
- розкрити специфіку перекладу цього жанру;
- описати жанрові характеристики творів про Другу світову війну, таких як: “The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas” Джона Бойна та “Schindler’s Ark” Томаса Кініллі;
- проаналізувати лексико-стилістичні особливості творів та специфіку їхнього перекладу на матеріалі “The Book Thief”, “The Boy in the Striped Pyjamas” та “Schindler’s Ark”.

Матеріалом дослідження стали наступні твори про Другу світову війну: “The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas” Джона Бойна та “Schindler’s Ark” Томаса Кініллі.

Методи дослідження. При написанні даної роботи були використані наступні методи дослідження: метод порівняльного аналізу та елементи компонентного аналізу. Порівняльний аналіз здійснювався на основі функціонального методу, який передбачає проведення аналізу на трьох рівнях: 1) гіпотекстовому рівні; 2) текстовому; 3) гіпертекстовому.

Практична значущість даної роботи полягає у можливості застосування результатів у практичній діяльності перекладача в дослідницькій практиці.

Робота пройшла **апробацію** на науково-практичній студентській конференції. Результати дослідження представлено у наступній публікації:

1. Семенова А. О. Специфіка перекладу військової драми (на матеріалі твору М. Зузак “The Book Thief”). *Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua* : Матеріали XI Міжвишівської студентської науково-практичної конференції. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2018. С. 31- 32.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, та списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовується вибір теми, її актуальність, об’єкт, предмет і мета дослідження, а також його практична цінність.

У першому розділі розглядається жанр військової драми в цілому та особливості його перекладу.

У другому розділі розглядаються жанрові особливості аналізованих творів про Другу світову війну, їхні лексичні та стилістичні особливості, а також більш детально аналізується їхній переклад.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 66, кількість використаних джерел 68.

РОЗДІЛ 1

ВІЙСЬКОВА ДРАМА В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1 Поняття «військової драми» як літературного жанру

З моменту виникнення літератури, люди стали створювати різного роду твори, в яких описували якісь значущі події з життя. Піднімаючи такі буденні і маломасштабні теми як повсякденність і доходячи до різних значущих або шокуючих тем, як наприклад, смерть. Саме такі теми, найчастіше презентує драма.

Що ж таке драма? Перш за все слід сказати декілька слів про історію драми. Існує драма як рід літератури і драма як жанр. Драма як один з трьох родів літератури (інші два – лірика та епос) це об'єктивне зображення життя людей через певні події (що відбуваються в теперішньому часі), вчинки та зіткнення героїв, тобто через явища, які складають зовнішній світ. Драма зародилась ще в Стародавній Греції, де вона була відома під назвою «серйозна п'єса». У таких п'єсах зображувалася повсякденне життя греків. Як стверджує Н. Тамарченко у своїй роботі «Теоретическая поэтика: понятия и определения», в Античній літературній драмі існує три види: комедія (мета, якої розсмішити і розважити свого читача), сатира (висміяти політичні і соціальні вади давньогрецького суспільства) і трагедія (показати і оцінити обставини, в яких опинилася так звана жертва) [Тамарченко 1999, с. 191-217]. Що ж стосовно драми в європейському суспільстві, то слід зазначити, що вона була одним з основних жанрів театрального мистецтва і літератури. Саме держави Європи, такі як Англія, Франція, Німеччина, Італія та Іспанія створили національні школи драматургії [Арто 2000, с. 99-103].

Драма як рід поділяється на такі види як:

- трагедія
- драма (жанр)
- драма для читання
- мелодрама
- ієродрама
- містерія
- комедія
- фарс

Що ж стосується драми як літературного жанру, що саме нам і потрібно, то «Драма – жанр, що зображує соціально-побутові конфлікти з життя людей середнього соціального прошарку, які так чи інакше можуть вирішуватись» [Батьківщина 2020]. Широке поширення жанр драми отримав в 18-19 століттях. Його популярність обумовлюється наближенням до реальності і опису більш буденного стилю життя людей.

У драми (як літературного жанру) прийнято виділяти наступні види:

- мелодрама
- соціально-психологічна драма
- історична драма
- міщанська драма (в XVIII столітті)
- драма абсурду
- символістська драма
- екзистенційна драма
- військова драма
- побутова драма та ін.

Об'єктом нашого дослідження є військова драма. Треба азначити, що окрім того, що вона є одним з видів драми як жанру, віськова драма також відноситься до такого важливого та масштабного розділу літератури як «військова проза». Найчастіше вона є її провідним жанром.

Що ж таке військова драма? На нашу думку, визначення військової драми є близьким до поняття звичайної драми, з тією лише різницею, що дія в ній розгортається під час війни. Тобто, фактично, ми можемо надати таке визначення військової драми: військова драма – різновид драми, яка зображує соціально-побутові конфлікти з життя людей будь-якого соціального прошарку за часів війни.

Військова драма бере свої витоки ще в епічній поезії класичного та середньовічного періодів літератури, особливо з Гомерівської «Іліади», «Енеїди» Вергілія, Беовульфа та легенд про короля Артура. Але в усіх цих творах зображувались якісь міфологічні конфлікти між різними суспільствами, та написані вони були щоб зміцнити колективну пам'ять народу.

Що ж стосується більш реалістичної форми військової драми, то вона почала розвиватися в рамках військової прози в XVII столітті [Nadas 2006, с. 195]. Зазвичай основна дія таких творів відбувається на полі бою або в цивільній обстановці. Герої можуть як бути зайняті підготовкою до бою, так і зазнавати наслідків війни. Сюди також відносяться твори, що описують час відновлення після війни [James 2005].

Важливим є той факт, що військова драма не завжди охоплює весь період війни. Більш того, дії в ній можуть починатися після її закінчення, а дізнаватися про основні події того часу ми будемо через спогади головного героя, іменовані в сучасності «флешбеками». Такий хід використовує американський письменник Д. Беніофф в своєму романі “City of Thieves”. Книга починається з прологу, в якому ми дізнаємося, що всі наступні дії будуть спогадами вже постарілого єврейського хлопчика про декілька тижнів життя в блокадному Ленінграді за часів Великої Вітчизняної війни. Такий же метод використовує і Е. Ремарк у своєму романі “Die Nacht von Lissabon”, де головний герой в одну з ночей 1942 року зустрічає на набережній незнайомця, який готовий подарувати йому два квитки на пароплав, але за однієї умови: герой роману має провести всю ніч з ним і вислухати його оповідь (яка надається як раз у формі флешбеків).

Іноді автор з самого початку розгортає дію в певному відрізку часу. Таким прикладом можна вважати роман Юліана Семенова «Семнадцять мгновений весны» дії якого відбуваються в лютому-березні 1945 року, незадовго до капітуляції Німеччини у Другій світовій війні.

Також треба зазначити, що хоча об'єктом нашого дослідження є Друга світова війна, поняття «військова драма» може бути застосовано для будь-якого художнього твору, у якому основні події розгортаються під час війни. Так, наприклад, у романі “The Charterhouse of Parma” Стендаля, зображується Битва при Ватерлоо, а в романі «Война и мир» Л. Толстого події розвиваються на фоні Наполеонівський війни в Росії.

Повернемося до військової драми про Другу світову війну. Говорячи про Другу світову війну (1939-1945) та Велику Вітчизняну війну (1941-1945), що розвивалася всередині неї, слід зазначити, що найчастіше, дії військової драми цього періоду розгортаються на території СРСР, а саме Росії. Здебільшого це пов'язано з тим, що СРСР здобув перемогу над нацистами, тим самим поклавши кінець Третьюму Рейху. Кінець прийшов і всякого роду організаціям, як наприклад, «СС», «Гітлер'югенд», «гестапо» і т. д. І, звичайно ж, кінець прийшов самому фюрерові. Це була колосальна подія. Одна велика держава перемогла іншу. Безперечно, це заклало величезний фундамент для розвитку військової драми, особливо з боку радянських письменників.

Варто також відмітити і те, що серед багатьох творів з місцем дії в СРСР, існують і такі, що зображують Другу світову війну з боку інших країн. Їх набагато менше, але вони мають свій вплив на літературу. Найвідомішими прикладами є роман Жан-Поля Сартра “La mort dans l'âme”, котрий відноситься до його трилогії “Les chemins de la liberté” та зображує падіння Франції у 1940 р. А у творах “The Ministry of Fear” Грема Гріна, “No Direction” Джеймса Ханлі та “Caught” Генрі Гріна ми можемо спостерігати за бомбардуванням Лондона в 1940-41 рр. [Bergonzi 1993, с. 29].

Переходячи до більше детального аналізу військової літератури, слід зазначити, що хоч війна в уявленні багатьох це ні що інше як постійні битви, в ній знаходилося місце і таким вічним темам як «любов» та «дружба». Таким чином, Е. Окунькова умовно поділяє «військову драму» на три види:

1) Перший вид це так званий «інформативно-публіцистичний». У творах такого типу дія відбувається як на фронті, так і в тилу. В процесі розвитку сюжету сюжетні лінії цих двох масштабних місць можуть переплітатися, а можуть і ні. Показовою особливістю «інформативно-публіцистичного» виду є описання діяльності верховних командувачів. Найкращим прикладом є п'ятитомна «Блокада» А. Чаковського, дія якої перекидається з Берліна в маленьке містечко Білокаменські, а також з бункера Гітлера в кабінет Жданова, на дачу Сталіна і в комітет партії. Пізніше цей тип розповіді також еволюціонував у політичний роман.

2) Другий вид має назву «панорамо-сімейний». До нього можна віднести вищезазначену лінію любові або дружби під час війни. Зображення почуттів на війні відображало здатність зберегти і оцінити таке чисте почуття як любов, котра була своєрідним викликом війні та символом життя.

Цей вид вважається найбільш трагічним. Якщо в першому і третьому, здебільшого, акцент зроблений на опис військових дій: битв, переговорів вищих чинів та тому подібне, то в «панорамо-сімейному» виді все складніше. Тут додається опис життя простих людей. Відхід чоловіків на фронт, життя в окупованих містах і селах, голод і так далі. Але драму тут додає не саме розставання або тяжкі воєнні часи, що безсумнівно є жахливим. Драма в цьому виді настає, коли мати отримує звістку, що її син загинув. Коли дружина залишається вдовою, маючи на руках кількох дітей. Коли молода дівчина дізнається про смерть свого першого кохання. Коли друзі втрачають один одного. Або ж коли люди змушені спостерігати як їх уже мертвих друзів, родичів та сусідів виносять з-під руїн через запізнілий сигнал про майбутню небезпеку. Багатьох наздоганяє думка: «Чому вони, а не я?». Багато через це божеволіють. Фронтіві жахи, безперечно, були трагічними. Але побутові

жахи краще передають всю драму тих часів. Найчастіше письменник, котрий зачіпає буттєву проблематику, показує цінність життя, цінність людини там, де буття стає віч на віч з небуттям [Голубков 2015].

У цього виду існує величезна кількість прикладів в кіно та літературі. У літературі варто відзначити такі твори як “The Book Thief” М. Зузака, “Zeit zu leben und Zeit zu sterben” Е. Ремарка, «Зося» В. Богомолова та інші.

3) І, нарешті, третій вид – «батально-монументальний». Насправді він особливо не відрізняється від «інформативно-публіцистичного», з тією лише різницею, що тут акцент зроблено саме на фронтове життя, без особливого опису вищих чинів. У цьому виді, як ніде краще показана динаміка перемоги. Кращим представником цього жанру є трилогія К. Симонова «Живые и мёртвые» [Окунькова 2010], [Военная проза 2020].

Варто також пам’ятати, що про війну писали не тільки «звичайні» письменники, а й ті, хто перебував на фронті. Письменники-фронтовики, так звані військові кореспонденти.

Фронтний досвід у різних письменників неоднаковий. Таких письменників зазвичай поділяють на «прозаїків старшого покоління» та «прозаїків середнього покоління». Перші в 1941 році вже були сформованими художниками слова і пішли на війну, щоб писати про війну. Як наслідок, вони бачили події тих років ширше і осмисляли їх глибше, ніж письменники «середнього покоління», які воювали безпосередньо на передовій і навряд чи думали в той час, що вони коли-небудь візьмуться за перо. Їхнє бачення було досить вузьким і обмежувалось часто межами взводу, роти, батальйону. Найяскрівішими прикладами серед творів цих письменників є «Батальоны просят огня» (1957) і «Последние залпы» (1959) Ю. Бондарева, «Журавлиный крик» (1960), «Третья ракета» (1961) і всі наступні твори В. Бикова та інші.

Але, поступаючись письменникам старшого покоління в літературному досвіді, письменники середнього покоління мали свою явну перевагу, адже всі

чотири роки війни вони провели на передовій і були не просто очевидцями боїв і битв, але й безпосередніми учасниками.

«Це були люди, які всі тяготи війни винесли на своїх плечах – від її початку і до кінця. Це були люди окопів, солдати і офіцери; вони самі ходили в атаки, з шаленим і запеклим азартом стріляли по танках, мовчки ховали своїх друзів, брали висотки, що здавалися неприступними, своїми руками відчували металеве тремтіння розпеченого кулемета, вдихали часниковий запах німецького толу і чули, як гостро встромлюються в бруствер осколки від мін які розірвалися» (тут і далі переклад наш – Семенова А.) [Бондарев 1970, с. 389-390].

Але не битви самі по собі цікавили цих художників. І писали вони війну не заради самої війни. Характерна тенденція літературного розвитку 1950-60-х років, яка яскраво проявилася в їхній творчості, полягає в посиленні уваги до долі людини в її зв'язку з історією, до внутрішнього світу особистості в її нерозривності з народом. Показати людину, її внутрішній, духовний світ, що найбільш повно розкривається в вирішальну хвилину, – ось головне, заради чого бралися за перо ці прозаїки, яким, незважаючи на своєрідність їх індивідуального стилю, властива одна спільна риса – чуйність до правди.

Отже, підсумовуюче все вище сказане ми дійшли висновку, що:

1. Драма може бути як жанром так і родом, включаючи в себе інші види жанрів.

2. Військова драма – різновид драми, та провідний жанр військової прози, яка зображує соціально-побутові конфлікти з життя людей будь-якого соціального прошарку за часів війни.

3. Військова драма поділяється на:

- інформативно-публіцистичну
- панорамо-сімейну
- батально-монументальну

4. Військовій драмі притаманна особлива лексика, яка при перекладі може викликати труднощі у перекладача, а також свої лексико-стилістичні особливості, про які варто поговорити більш детально.

1.2 Лексико-стилістичні особливості військової драми

Як було зазначено вище, для військової драми притаманні свої лексико-стилістичні особливості. Що ж таке лексико-стилістичні особливості твору?

До лексичних особливостей відносять засоби художньої виразності, стилістичні фігури, що можуть використовуватися як засоби літературної мови, так і явища, які стоять поза літературної мови – діалекти, жаргон, лайлива лексика, лексика вузької направленості. При цьому відбір мовних засобів підпорядкований художньому задуму автора.

Щодо стилістичних особливостей (в нашому випадку художнього стилю), то для нього притаманні такі риси:

- передача художнього образу, емоційного стану і настрою оповідача мовними засобами;
- використання стилістичних фігур – метафор, евфемізмів, порівнянь, метонімії та ін.;
- різноманітність стилів – застосування мовних засобів інших стилів (розмовного, публіцистичного) підпорядковане виконанню творчого задуму;
- використання мовної багатозначності – слова підбираються так, щоб за їх допомогою не тільки «малювати» образи, а й вкладати в них прихований сенс [Гущіна 2020].

Важливу роль для лексико-стилістичних особливостей відіграє місто і час дії у творі. Саме від них буде залежити наявність певної лексики, та іноді навіть побудова речення.

З урахуванням проведених нами досліджень, для військової драми (незалежно від того чи це інформативно-публіцистичний, панорамо-сімейний або батально-монументальний твір) найчастіше притаманні:

- військова лексика (термінологія, реалії)
- власні назви (місця, події, прізвища)
- евфемізми;

Військова лексика (до котрої ми відносимо воєнні терміни, реалії і т.д.) є головною відмінною рисою творів про війну. Як правильно, тільки в них вона і зустрічається.

Дослідженням військової лексики займались В. Н. Шевчук, Л. Л. Нелюбін, Г. М. Стрелковський, А. Вілсон, А. Діслер, М. Фрейн та інші. Всі вони дійшли висновку, що для правильного перекладу військової лексики перекладач повинен мати глибокі пізнання культурологічного характеру, вільно володіти військовою статутною мовою, що передбачає міцне знання і чітке розуміння сенсу і змісту української та англійської військової (оперативне-тактичної, командно-штабної та військово-технічної) термінології, так як підхід до військової справи в різних країнах має суттєві відмінності, що проявляється як в структурі військових статутів, так і в стилі подачі матеріалу [Лотте 1961, с. 66].

Окрім того, позначити межі поняття «військова лексика», та «військова термінологія» досить нелегко, тому що сфера її дії досить широка і багато загальноживаних термінів набувають в ній особливе та більш вузьке значення. Але на нашу думку, краще всього це поняття було розкрито у П. Грачева.

Згідно його слів, військова лексика – упорядкована система встановлених військових термінів (військових назв, реалій і т. п.), кожен з яких має строго певне значення з чітко окресленими рамками застосування і науковим обґрунтуванням. Найбільш повно і широко військова лексика представлена у відомчих та підвідомчих нормативних документах, законодавчих актах, а також у військових енциклопедіях. Може бути як

офіційною (мова документів) так и неофіційною (розмовна) [Грачёв 2004, с. 62-63].

Більшу частину військової лексики складають військові терміни. Як і в випадку з військовою лексикою, поняттю «військовий термін» теж не так просто надати визначення, як і самому поняттю «термін».

На нашу думку, більш вдале визначення «військового терміну» можна знайти у Г. Стрелковського. Він називає військовим терміном слова або словосполучення, які мають конкретну однозначну співвіднесеність в межах однієї області військової справи [Стрелковский 1979, с. 56].

Класифікувати ці терміни, на нашу думку, краще всього за класифікацією термінів представленою В. Налімовим. На його думку терміни бувають теоретичні та нетеоретичні. Останні, в свою чергу, поділяються на примітивні терміни, які можуть бути зрозумілі в процесі аналізу експерименту і точні терміни, для визначення яких задаються необхідні і достатні умови. Теоретичні терміни же прямо не визначаються. Їхній зміст задається теорією, яка пов'язує їх з добре визначеними нетеоретичними термінами [Налимов 1979, с. 34-35].

Незважаючи на стійкість термінологічних систем, особливо таких старих, як військова термінологія, необхідно усвідомлювати той факт, що внаслідок зміни мови і збагачення її лексичного складу за рахунок появи нових об'єктів дійсності термінологічні системи також проходять через неминучі зміни. Деякі термінологічні лексичні одиниці виходять з ужитку, інші переходять в розряд загальноживаної лексики, а на їх зміну приходять нові слова. Тому, на нашу думку, доречним є розгляд військової термінології в певний відрізок часу, що ми і робимо в даній роботі.

Яскраві приклади військової лексики можна знайти у “Schindler’s Ark” Томаса Кінілі.

*Von Jagwitz had indicated, more in sadness than in anger, that there would be pressure from other government and Party agencies, such as Heydrich’s **RHSA**,*

the Reich Security Main Office, to Aryanize not just the ownership of companies, but also the management and work force [Keneally 2000, p. 20].

Фон Ягвіц зазначив, скоріше печально, ніж сердито, що почнеться тиск з боку інших урядових і партійних організацій, як-от **RHSA (Головного управління з державної безпеки)** Гайдріха, з тим, щоб **аріювати** не лише власників компаній, а й керівництво [Кініллі 2016, с. 50].

Тут ми бачимо, по-перше, абревіацію RHSA, котру перекладач відтворює за допомогою описового перекладу та генералізації (замість “*Reich Security*” як «безпеки Рейха» він використовує «державної безпеки», адже за часів 1933-1945 років Третій Рейх був державою. По-друге, «аріювати» це калькування англійського “*to Aryanize*”, що означає «стати арійцем», тобто тим, чого вимагав Третій Рейх. Обидва поняття є типовими лише для часів існування Рейху.

Herr Schindler, still with that knowingness in his eyes, took out his wallet and handed Pfefferberg 200 Reichsmarks [Keneally 2000, p. 24].

Гер Шиндлер, усе ще з таким самим хитруватим поглядом, дістав гаманець і вручив Пфедфербертові двісті **райхсмарок** [Кініллі 2016, с. 58].

«Райхсмарка» є відповідником. Це назва валюти Третього Рейху за часів його існування. Окрім цього в реченні присутня емоційна-оціночна лексика «з таким самим хитруватим поглядом», що є якраз тим самим прикладом коли переклад додає емоційності (в оригіналі “*knowingness*”, що має на увазі «знаючим»), але перекладач забарвлює його до «хитруватим»).

*It was Frank’s belief, shared with Himmler in some stages of “Heini’s” mental vagaries, that there should be a single vast **concentration camp** for Jews, that it should at least be the city of Lublin and the surrounding countryside, or even more desirably, the island of Madagascar [Keneally 2000, p. 25].*

Франк був переконаний, так само як і Гімmlер у деякі моменти своїх розумових вивертів, що повинен бути єдиний **концентраційний табір** для євреїв, яким мало б стати в крайньому разі місто Люблін і його околиці, а краще – острів Мадагаскар [Кініллі 2016, с. 62].

«Концентраційний табір» є калькуванням. Це типова реалія для часів Рейху для позначення місць де нацисти знищували єврейській та іншій не-арійський народ.

Іншою особливістю військової драми є евфемізми. Вивченню феномена евфемії були присвячені дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, серед них Б. А. Ларін, В. В. Панін, Л. П. Крисін, Дж. Німан, К. Сільвер та інші. З точки зору більшості дослідників, поняття «евфемізм» походить від давньогрецького *euphemismos* (*eu* – добре, *phēmi* – кажу) і означає «красномовність». Проте до цих пір не було виділено загальноприйнятого визначення даного явища. На основі визначень евфемізму зазначених авторів можна визначити евфемізм як більш м'яке слово або вираз замість грубого або непристойного. В військовій драмі (особливо в тій, де оповідь йдеться від лица дитини) використовуються з двома цілями:

- основна мета – прагнення уникати комунікативних конфліктів і невдач;
- більш специфічна мета – вуалювання, камуфляж суті справи. Евфемізми, які використовуються для цієї мети, дуже різноманітні і характерні саме для нашої мовної дійсності. Камуфлюючі найменування найбільш частотних при описі того, що треба приховувати: життя табору або в'язниці, роботи оборонних підприємств і т.д. Такі евфемізми можуть зустрічатися як для камуфляжу звичайних слів, так і для власних назв або назв якихось місць [Крысин 1994, с. 28-49].

Слід зазначити, що евфемізми, на відміну від військової лексики, можуть зустрічатися не тільки у військовій драмі, а і у будь-якому художньому творі. Але саме у військовій драмі вони є як ніколи доречними і, як правило, використовуються для камуфляжу військової жорстокості.

Отже, підсумовуюче все вищесказане, ми дійшли висновку, що до лексико-стилістичних особливостей військової драми належать:

- військова лексика (термінологія, контамінації, поняття);

- власні назви (місця, події, прізвища), котрі формують єдність та особливості оповідання твору;
- евфемізми.

При цьому евфемізми можуть використовуватись в будь-якому художньому творі, а ось «військова лексика» притаманна лише для військових творів.

І оскільки зайшла тема про лексико-стилістичні особливості військової драми, то слід більш ретельно розглянути способи їхнього перекладу.

1.3 Специфіка перекладу військової драми

Як уже не раз згадувалося вище, військова драма – специфічний жанр літератури, для якого характерна своя особлива лексика, що включає характерні терміни, поняття, реалії та тому подібне. Саме вони і можуть викликати труднощі при перекладі і саме на них варто звернути особливу увагу.

Через специфічність комунікативно-функціональної спрямованості військова література може перебувати на стику трьох функціональних стилів мови – офіційно-ділового, науково-технічного та розмовного, пріоритет одного з них змінюється в залежності від того, до якого з видів (інформативно-публіцистичного, панорамо-сімейного або батально-монументального) відноситься твір.

Як правило, офіційно-діловий стиль більш притаманний для батально-монументального твору, а науково-технічний для інформативно-публіцистичного, хоча нерідко вони перетинаються. Також вони знаходять місце і в панорамо-сімейному творі, не зважаючи на те, що там домінантним стилем є розмовний.

Порівнюючи офіційно-діловий і науково-технічний військові стилі, можна виділити наступні їх особливості:

Для офіційно-ділового стилю:

1. Імперативність мовлення. Це означає, що події в творі мають бути викладені повно і точно. Задля цього синтаксис ускладнюється офіційно-діловим мовленням, в якому відбивається тенденція до деталізації і класифікації, а також до розгляду в єдності констатуючої та розпорядчої сторін, причинно-наслідкових та умовно-наслідкових відносин.

2. Синтаксичні особливості розглянутого стилю тісно пов'язані з лексичними і морфологічними. Це означає, що в таких творах значно зростає вживання пасивних конструкцій а також широко поширюються складні речення (особливо з підрядними умовними). Ускладненість синтаксису офіційно-ділового стилю створюється найчастіше за рахунок конкретизуючих розповсюджувачів в словосполученнях та великої кількості однорідних членів в перерахованих рядах. Довгі речення мають надзвичайно розгалужену систему союзного зв'язку [Гальперин 1988, с. 435-441].

3. У військових наказах найчастіше зустрічаються прості речення з інфінітивними, герундіальними та прийменниковими зворотами. Рідкі складнопідрядні речення, що мають в своєму складі більш ніж одне підрядне речення. Характерною особливістю синтаксису військових документів є, на відміну від інших різновидів ділового стилю, еліптичність. Тут нерідко опускаються модальні дієслова так само, як і інші члени речення [Гальперин 1988, с. 441].

Для науково-технічного:

1. Науково-технічний стиль, згідно А. Пумпянському, існує переважно в письмовому монологічному мовленні і стильовими рисами цього стилю є підкреслена логічність, доказовість, точність (однозначність), абстрактність, узагальненість [Пумпянский 1965].

2. Як зазначає І. Арнольд, найбільше кидається в очі особливість використання спеціальної термінології [Арнольд 2005].

3. Важлива характеристика англійського науково-технічного стилю, що відображається у відборі і використанні мовних засобів, полягає також в його прагненні до стислості і компактності викладення, що виражається, зокрема, в досить широкому використанні еліптичних конструкцій. У синтаксичній структурі наукових текстів переважають складнопідрядні речення. Нечисленні прості речення розгорнуті за рахунок однорідних членів [Скрєбнев 2000].

Що ж стосується панорамо-сімейного виду, твори якого ми будемо аналізувати у другому розділі, то для нього немає особливих синтаксичних або лексичних рамок, окрім наявності військової лексики. Але слід зазначити, що на відміну від вищезгаданих стилів, тут використовується більш широковживані військові терміни та реалії, які є зрозумілими середньостатистичному читачеві.

Як було зазначено у підрозділі 1.2, найчастіше у військовій драмі панорамо-сімейного стилю зустрічаються військова лексика, власні назви та евфемізми. І як не дивно, вони можуть викликати труднощі при перекладі, тому перед тим як братися за переклад таких творів, перекладачеві потрібно ознайомитись з особливостями їхнього відтворення.

Одна з найважливіших проблем в досягненні адекватності перекладу – оригінальний стиль. Стилїстичний аспект перекладу – це правильний вибір лексичних та граматичних засобів відповідно до загальної функціональної та комунікативної спрямованістю вихідного тексту і з урахуванням існуючих літературних норм мови, що вивчається. Стиль військових матеріалів неоднорідний, що і викликає труднощі при перекладі.

Варто відзначити, що при відтворенні твору з англійської на українську мову перекладач може зіткнутися з ще однією проблемою: перекладом так званих «хибних друзів перекладача», або міжмовних омонімів, які виглядають або звучать однаково, але мають різне значення: наприклад *ammunition* – *боєприпаси*, а не *амуніція (accoutrements)*; *barracks* – *казарми*, а не *бараци*.

Деякі терміни та визначення можуть тлумачитися по-різному, в залежності від контексту. Наприклад, в випадку зі словами *unit* і *command*. *Unit*: 1) будь-який військовий елемент, структура якого запропонована компетентним органом; 2) назва організації або підрозділу групи в оперативній групі і т.д. *Command*: 1) влада, яку командувач збройними силами здійснює над підлеглими в силу свого звання; 2) наказ командира; 3) підрозділ, організація або територія, що знаходиться під командуванням фізичної особи. До того ж, перекладач повинен знати про зміну сенсу в формах однини і множини в англійській мові: *defence* – дії для захисту чогось або когось, на кого нападають; *defences* – особливі конструкції, зброя і люди, які використовуються для захисту якогось місця [Bowyer 2004, с. 45], [Mosiyeuvych 2017, с. 113].

З точки зору проблеми розуміння і перекладу військові терміни можна поділити на три групи:

1. терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, які ідентичні реаліям дійсності мови перекладу. Наприклад: *field hospital* – польовий госпіталь.

2. терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, котрі відсутні в дійсності мови перекладу, але мають загальноприйняті термінологічні еквіваленти. Наприклад: *classified information* – секретні відомості. Велике значення при перекладі термінів цієї групи набуває контекст, який дозволяє вивести загальне значення терміну зі значень його компонентів [Щерба 1974, с. 107].

3. терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, котрі відсутні в дійсності мови перекладу і не мають загальноприйнятих термінологічних еквівалентів. Наприклад: *alert hangar* – ангар вильоту по тривозі.

Переклад цих термінів представляє найбільшу складність, оскільки правильний переклад не може бути зроблений без ретельного, часом навіть етимологічного аналізу цих компонентів.

Зазвичай переклад цієї групи термінів досягається за допомогою:

- опису значення англійського терміну;

- дослівного перекладу;
- часткової або повної транслітерації;
- транслітерації і дослівного перекладу;
- транскрибування [Судзиловский 1979, с. 123].

Не треба забувати и про згадані нами у попередньому пункті власні назви.

Відтворення власних назв – це складна перекладацька проблема, в якій можуть виникати різного роду помилки і непорозуміння. Саме тому вона потребує особливої уваги, оскільки помилки при перекладі можуть навіть послужити причиною виникнення дезінформації [Вольф 2020].

Частіше всього в військовій драмі використовуються назви країн, міст, військових організацій та імена.

Основним принципом передачі власних назв на є:

- транскрипція – в цьому випадку засобами приймаючої мови передається звучання іншомовного імені. Наприклад: *George – Джордж*;
- транслітерація – принцип буквальної подібності, літера в літеру. Наприклад: *Berlin – Берлін*;
- транспозиція – коли власні імена, які мають відмінні форми в різних мовах, але загальну етимологію, використовують при передачі в якості еквівалентів. Наприклад: *Анна (рус.) – Ганна (укр.) – Ganna (англ.)*;
- калькування - для передачі топонімів, що складаються з двох і більше слів. Наприклад: *Wild West – Дикий Захід*;
- напівкалькування – коли одна частина іншомовної мовної одиниці переводиться буквально, а друга передається за допомогою транскрипції або транслітерації [Вольф 2020].

Таким чином, переклад власних назв, є складною і дуже відповідальною роботою, до виконання якої перекладач повинен ставитися максимально серйозно і уважно, використовуючи свої фонові знання і доступну довідкову інформацію.

Іншою особливістю військової драми є використання евфемізмів. Як ми зазначили в підпункті 1.2 евфемізм – м'яке слово або вираз замість грубого або непристойного. Як і при перекладі багатьох мовних засобів, тут використовуються наступні підходи до перекладу, а саме:

- підбір еквівалентів/аналогів;
- описовий переклад;
- калькування;
- додавання;
- конкретизація;
- генералізація та інше [Бархударов 1975], [Крупнов 1976].

Підсумовуючи все вищесказане, ми дійшли висновку, що на правильний переклад військової драми великий вплив має стиль твору, який визначає побудову всього тексту. З точки зору перекладу військова лексика може поділятися на: 1) терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, які ідентичні реалій дійсності мови перекладу; 2) терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, котрі відсутні в дійсності мови перекладу, але мають загальноприйняті термінологічні еквіваленти; 3) терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, котрі відсутні в дійсності мові перекладу і не мають загальноприйнятих термінологічних еквівалентів. Власні назви перекладаються завдяки транскрипції, транслітерації, калькування, напівкалькування та транспозиції. Евфемізми відтворюються завдяки підбору еквівалентів, описовому перекладу, калькуванню, додаванню, конкретизації та генералізації.

Таким чином, розглянувши специфіку перекладу військової драми, ми можемо перейти до практичної частини, де більш детально розглянемо її переклад на прикладі аналізованих творів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ДРАМИ НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ “THE BOOK THIEF” МАРКУСА ЗУЗАКА, “THE BOY IN THE STRIPED PYJAMAS” ДЖОНА БОЙНА, “SCHINDLER’S ARK” ТОМАСА КІННІЛІ

2.1 Твори “The Book Thief”, “The Boy in the Striped Pyjamas”, “Schindler’s Ark” та їхні жанрові характеристики

Як уже неодноразово зазначалось в першому розділі, військова література є важливою складовою історії та літератури в цілому. Одним з головних її жанрів виступає військова драма. Нагадаємо, що військова драма – це різновид драми, яка зображує соціально-побутові конфлікти з життя людей будь-якого соціального прошарку за часів війни.

Ми проанізували три твори, котрі відносяться до панорамо-сімейного виду. Це означає, що дія в них відбувається не на фронті, а в звичайному містечку і героями тут виступають не військові, а звичайні люди (які, втім, по ходу сюжету перетинаються з військовими або так званою «верхівкою» системи). До того ж, ще однією особливістю військової драми в аналізованому нами часі можна назвати суперечливість способу життя героїв. Вони живуть у нацистському режимі, але йдуть проти нього та допомагають євреям. Тепер розглянемо ці жанрові характеристики в аналізованих нами творах.

Характерними спільними рисами цих творів є:

1) спільні час і місце – дія усіх трьох романів відбувається за часів Другої світової війни (1939-1945) у Третньому Рейху (в “The Book Thief” та “The Boy in the Striped Pyjamas” місце дії – нацистська Німеччина), або у країнах, що були окуповані нацистами (в “Schindler’s Ark” – у нацистській Німеччині, Польщі та Чехословаччині);

2) головні герої не байдужі до євреїв (в “The Book Thief” та “The Boy in the Striped Pyjamas” у головних героїв є друг єврей, про котрого вони піклуються; в “Schindler’s Ark” герой рятує євреїв від смерті у концтаборах);

3) в “The Book Thief” та “The Boy in the Striped Pyjamas” головними героями виступають діти;

4) в кінці всі три герої зустрічають смерть.

Всі три книги, незважаючи на наявність забавних і душевних моментів, сповнені болем, відчаєм і втратами. Вони демонструють нам, що війна нещадна.

У центрі сюжету “The Book Thief” – дев’ятирічна дівчинка Лізель, яка стає старше по мірі розвитку дії. Уже з перших сторінок ми розуміємо, що ця книга не романтизує війну, а показує її такою, яка вона є: нещадною до всіх, навіть до дітей. Так ми дізнаємося, що мама Лізель везе її та її брата «новим батькам».

Крадійка книжок і її братик їхали до Мюнхена, де їх незабаром мали передати прийомнім батькам [Зузак 2016, с. 16].

Але не все так просто. В дорозі брат Лізель вмирає. Для більшого трагізму, він вмирає на очах дівчинки.

Одне око розплющене, друге ще досі дрімає – крадійка книжок, також відома як Лізель Мемінгер, – зрозуміла, у цьому немає сумніву, що її молодший братик, Вернер, лежав на боці мертвий [Зузак 2016, с. 17].

Примітним є той факт, що саме смерть брата і послужила тому, що Лізель стала «крадійкою книжок». Якби він не помер, то їх мати не зійшла б з поїзда, щоб поховати тіло сина. Якби Лізель не була присутня на похоронній процесії, то не «вкрала» б випавший «посібник гробаря». Можливо, тому її новий тато не навчив би її читати, і вона б не крапа книги з дому бургомістра.

Але повертаючись до реального сюжету, слід зазначити, що в довершення того, що у Лізель помер брат, а мати везла її «новим батькам», її батько був комуністом, а як наслідок – зрадником Батьківщини.

І, здавалося би, чи може трапитися з дитиною, з долею як у Лізель, щось гірше? Як виявляється, може.

Лізель прив'язалася до нових батьків і мешканцям на «Небесній вулиці» – її новому домі. Але як ми знаємо, на війні немає місця прив'язаності і любові, і не дарма. Одного разу в 1943-му році, людей не встигли попередити про повітряний наліт. Усі загинули в своїх ліжках. Усі, за винятком Лізель, яка в той момент писала свою книгу в підвалі будинку.

Але велика кількість жахливих моментів і нелегкої долі головної героїні, не є єдиними жанровими особливостями цієї військової драми. Однією з відмінних рис твору є те, що розповідь йде «зі сторони» Німеччини, а оповідачем виступає сама Смерть – головна героїня будь-якої війни. В кінці роману вона забирає до себе Лізель.

У “The Boy in the Striped Pyjamas” є спільна примітна риса з “The Book Thief”: головним героєм теж виступає дитина. Але на відміну від Лізель Мемінгер, яка, з певних причин, рано перестала бути дитиною, Бруно дуже мрійливий і не розуміє багатьох речей (через це в творі деякі реалії передаються через евфемізми), котрі пов'язані з війною. Він ще дитина і, на відміну від Лізель, мешкає зі своєю матір'ю та батьком у Берліні.

Одного разу, повернувшись до дому, Бруно бачить, що всі його речі кудись пакують. Хлопчик одразу ж думає, що батьки вирішили відіслати його куди-подалі, але отім дізнається від матері, що вони всі вимушені переїхати через службу батька.

– Нас усіх відсилають. Твого батька й мене, Гретель і тебе. Усіх нас, чотирьох. – Але куди? – запитав він. Куди саме ми поїдемо? Чому ми не можемо залишитися тут? – Цього вимагають службові обов'язки твого батька, – пояснила мати [Бойн 2017, с. 9].

Коли вони вперше приїжджають до так званої Геть-Звідси (насправді ж вони переїжджають до дому поблизу нацистського концтабору Аушвіц, так як його батька, коменданта, перевели сюди працювати), Бруно починає ненавидіти це місце, тому що воно було дуже ізольовано, та в ньому не було

місце для «дослідження» (а Бруно хотів стати дослідником або мандрівником) як у старому домі.

Будинок у Берліні був величезним, і хоч Бруно жив у ньому протягом дев'ятьох років, він досі міг знайти там закапелки та щілини, яких він ще не дослідив. У тому будинку були навіть цілі кімнати – такі, як батьків кабінет, наприклад, що залишалися поза межами його досяжності. Проте новий дім мав лише три поверхи: верхній поверх, де розміщалися всі три спальні й лише одна ванна кімната, нижній поверх із кухнею, їдальнею й новим кабінетом для батька і підвал, де спали слуги – Це не дім, і він ніколи ним не буде, – промурмотів він [Бойн 2017, с. 35-36].

Але одного разу Бруно побачив дивовижних людей в вікні. Всі вони були в однакових смугастих піжамах та всі вони були чоловічого полу.

Хлопчику стало цікаво хто ці люди і тому, порушивши заборону батьків про те, що з двору нікуди діватися не можна, він опиняється у цього дивного скопища людей в однакових піжамах так заводить дружбу з хлопчиком-одноліткою, що представився як Шмуль.

Хлопчик був менший, ніж Бруно, й сидів на землі із сумним обличчям. Він був у таких самій смугастій піжамі, яку носили люди по той бік загорожі, і смугастій шапочці на голові. Він не мав на ногах ані черевиків, ані шкарпеток, і ноги в нього були досить брудні. На руці він мав пов'язку із зіркою [Бойн 2017, с. 92].

В решті решт Бруно і Шмуль стають друзями. Саме ця дружба і стає роковою в житті головного героя. Не знаючи, що Шмуль – єврей і вважаючи, що концтабір це місто розваг та ігр, одного разу Бруно туди проникає. Саме в цей день нову партію людей повели у газову камеру. Бруно вмирає від своєї дитячої наївності.

Шмуль, певно, розкрив рота, аби сказати щось у відповідь, але Бруно так і не почув його слів, бо в цю мить пролунало остайне гучне зітхання людей, які заповнили кімнату, коли вхідні двері несподівано зачинилися й гучне металічне клацання пролунало зовні [Бойн 2017, с. 183].

Але окрім несподіваної смерті головного героя, у книзі є ще декілька особливостей, притаманних для жанру військової драми. По-перше, це те, що дія відбувається у нацистській Німеччині. По-друге, все навкруги передається дитячими очами головного героя. Через це такі назви, як Геть-Звідси (Аушвіц) та Фурор (насправді мався на увазі фюрер) нам передаються так, як він їх чує і розуміє (евфемізмами), а не якими вони є насправді. Він не описує свого друга Шмуля як єврея та концтабір як концтабір, тому що він не знає, що це таке.

“Schindler’s Ark” відрізняється від двох попередніх творів. Тут головним героєм виступає вже дорослий чоловік, котрий вхожий до нацистського світу. Але, як і Лізель, і Бруно, він не є нацистом, не є антисемітистом та він йде проти системи.

У центрі сюжету – мільйонер, успішний комерсант, запальний гравець, автогонщик, авантюрист, «справжній ариєць» – Оскар Шиндлер. Відмінною особливістю від попередніх двох героїв є те, що гер Шиндлер – реально існуюча людина. Чому саме він привернув увагу автора? Тому що гер Шиндлер – праведник світу, який урятував від смерті в газових камерах 1300 євреїв.

Шиндлер нетиповий герой. Окрім того, що в нього є реально існуючий прототип, він також не є героєм в типовому сенсі. Він рятує євреїв, але він все ще є частиною механізму Третього Рейху і ті гроші, що він має, не є «чистими» грошима.

Напад СС на Казімеж, проте, викличе в Оскара щонайглибшу огиду – не таку, щоправда, яка могла би безпосередньо вплинути на той рівень, на якому він заробляв гроші, розважався з жінками чи вечеряв із друзями, а на тому, який, коли наміри влади ставатимуть надалі прозорішими, буде його вести, запанує над його думками, змусить іти на ризик і підноситиме йогою [Кінілі 2016, с. 60].

В нього є дружина – Емілі Шиндлер, але в той же час в нього є коханки.

Вікторія Кльоновська, польська секретарка, була окрасою адміністрації Оскара, і він одразу ж розпочав із нею роман. Інґрід, його німецька коханка, напевне, про це знала, так само, як і Емілія Шиндлер – про Інґрід [Кініллі 2016, с. 66].

Він «справжній арієць», але в той же час цілує єврейку перед німцями.

До його кабінету потяглися делегації польських і єврейських робітників з привітаннями, і він від душі поцілував дівчину на прізвище Кухарська, чий батько до війни був у польському Сеймі [Кініллі 2016, с. 115].

Але всі ці суперечливі риси характеру головного героя стають неважливими на фоні того, що Шиндлер, користуючись своїм місцем у Рейху, своїми зв'язками та грошима починає рятувати євреїв. 1300 може показатись невеликою цифрою, але як каже епіграф книги: «той, хто врятує одне життя, врятує цілий світ».

В ході твору Шиндлер, при допомозі свого товариша Штерна, складає цей самий «список Шиндлера», котрий існує насправді.

Іронічним є те, що не дивлячись на той факт, що Шиндлер врятував багатьох євреїв та ти його поважали, помер він в бідності. Він пішов від дружини (але вони так і не були розлучені), з бізнесом не щастило. В решті решт він існував на невеликі гроші, що давали йому його єврейські друзі.

У жовтні 1974 року він упав у своїй маленькій квартирі коло франкфуртського вокзалу і помер дев'ятого жовтня в лікарні.

За ним плакали на всіх континентах [Кініллі 2016, с. 427].

Треба зазначити, що роман сам по собі є сумішшю художнього та документального творів. Головні події записані зі слів так званих «євреїв Шиндлера», але діалоги та життєві ситуації вже були придумані автором та тому не мають настанови на достовірність. До того ж, через близькість Шиндлера до нацистського світу, і творі використана велика кількість так званої «військової лексики», (в попередніх двох творах вона теж зустрічається, але не в такій кількості) яка являє собою не аби який інтерес для даної роботи.

Таким чином, всі перераховані вище факти складають загальну картину жанрових характеристик аналізованих творів, а саме: твори є військовою драмою панорамо-сімейного виду, з настановою на правдоподібність, з такими особливостями як місце дії у Третьому Рейху, а також наявністю багатьох лексико-стилістичних особливостей, відтворення котрих ми роздивимось нижче.

2.2 Лексико-стилістичні особливості перекладу творів “The Book Thief”, “The Boy in the Striped Pyjamas”, “Schindler’s Ark

2.2.1 Відтворення власних назв.

Як було зазначено у пункті 1.2, важливу роль для лексико-стилістичних особливостей відіграє місто і час дії у творі, адже саме від них буде залежить наявність певної лексики. Найкращими показниками тут виступають власні назви, відтворення яких ми роздивимось в цьому підпункті.

Основна дія в аналізованих творах відбувається під час Другої світової війни (1939-1945 р.), що можна побачити завдяки антропонімам, топонімам, назвам організацій та подій. Роздивимось особливості їхнього перекладу розподіливши їх на наступні групи.

Назви міст та країн

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше назви міст та країн відтворюються завдяки:

1) транслітерації:

Stalingrad happened to my hand” [Zuzak 2006, p. 317].

– *Сталінград. З моєю рукою стався Сталінград* [Зузак 2016, с. 356].

*He wasn't entirely sure that Father had any land, because although the house in **Berlin** was a large and comfortable house, there wasn't very much garden space around it* [Boyne 2006, p. 62].

*Він не був цілком переконаний, що батько мав якусь землю, бо хоч їхній будинок у **Берліні** був великий і зручний, але сад навколо нього – дуже невеличкий [Бойн 2017, с. 86].*

*The people in **Berlin** will not be happy about this, she said [Keneally 2000, p. 144].*

*У **Берліні** цьому не зрадіють, сказала вона [Кініллі 2016, с. 337].*

*That men should come all this way from unimaginable little towns in the Australian Outback to hasten the end in **Cracow** [Keneally 2000, p. 132].*

*Ці люди, напевне, прибули з якихось містечок австралійського бушу, які навіть годі, щоб придивитися кінець усього в **Кракові** [Кініллі 2016, с. 311].*

2) транскрипції:

*He is in deep; he has broken **Reich** laws to an extent that would earn him a multiplicity of hangings, beheadings, consignments to the drafty huts of Auschwitz or Gróss Rosen [Keneally 2000, p. 12].*

*Підприсмець зайшов далеко: він настільки порушив закони **Райху**, що заслужив уже кількаразове повішення, відсічення голови, ув'язнення в холодних бараках Аушвіцу чи Гр'осс-Розену [Кініллі 2016, с. 31].*

*His sister and brother in law, on Aryan papers, had vanished in the Pawiak prison in **Warsaw** [Keneally 2000, p. 81].*

*Його сестра і швагрю з арійськими паперами загинули в тюрмі Павяк у **Варшаві** [Кініллі 2016, с. 196].*

3) транспозиції:

*On the whole, it was a street filled with relatively poor people, despite the apparent rise of **Germany's** economy under Hitler [Zuzak 2006, p. 33].*

*Загалом вулицю населяли переважно бідні люди, незважаючи на значний ріст економіки **Німеччини** за часів Гітлера [Зузак 2016, с. 37].*

*She was a dresser for her when she toured **Germany** as a younger woman [Boyne 2006, p. 61].*

*Вона була її костюмером, коли бабуся була молодою й гастролювала **Німеччиною** [Бойн 2017, с. 56].*

*But he began to recruit couriers who, for a percentage of the bag or else out of conviction, would be willing to penetrate the **German territories*** [Keneally 2000, p. 65].

*Але він почав перебувати кур'єрів, які чи за відсоток від суми, чи за ідею були готові потрапити на території, окуповані **Німеччиною*** [Кініллі 2016, с. 157].

*Hans Junior worked in the center of **Munich**, and Trudy held a job as a housemaid and child minder. Hans Junior worked in the center of Munich, and Trudy held a job as a housemaid and child minder* [Zuzak 2006, p. 38].

*Ганс-молодший працював у центрі **Мюнхена**, а Труді підробляла покоївкою й нянею* [Зузак 2016, с. 31].

*Oskar and Emilie came to **Munich*** [Keneally 2000, p. 180].

*Оскар з Емілією прибули до **Мюнхена*** [Кініллі 2016, с. 418].

*“Most of us here are from **Poland**,” said Shmuel. “Although there are some from other places too, like **Czechoslovakia** and—”* [Boyne 2006, p. 102].

*– Більшість людей, які тут перебувають, доставили сюди з **Польщі**, – сказав Шмуль. – Хоч деякі прибули й з інших країн, наприклад, **Чехословаччини** та...* [Бойн 2017, с. 120].

*“My wife is coming up from **Czechoslovakia**,” he said* [Keneally 2000, p. 23].

*– Моя дружина скоро приїде з **Чехословаччини**, – пояснив він.* [Кініллі 2016, с. 56].

*This was the merest humanity, since the profits in **Poland** were large enough, in Herr Schindler’s opinion, to satisfy the most inveterate capitalist and justify some illegal outlay for extra bread* [Keneally 2000, p. 8].

*Це була елементарна людяність, адже прибутки в **Польщі** були такі великі, що, на думку Шиндлера, могли вдовольнити навіть найзахланнішого капіталіста й виправдати маленькі незаконні витрати на додатковий хліб* [Кініллі 2016, с. 18].

Імена людей

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше імена людей відтворюються завдяки:

1) транскрипції:

*Diagonally across, **Adolf Hitler** stood in the corner with his entourage* [Zuzak 2006, p. 173].

*Напроти по діагоналі у кутку стоїть **Адольф Гітлер** зі своїми прихильниками* [Зузак 2016, с. 194].

*Besides that, the two people whose opinions he most respected—Emilie, and his estranged father—were not taken in by the grand Teutonic hour and both claimed to know **Hitler** could not succeed* [Keneally 2000, p. 16].

*До того ж двоє людей, чию думку він найбільше поважав, – Емілія і зчужілий батько – не були в захваті від великої години тевтонців і стверджували, що **Гітлер** не зможе перемогти* [Кініллі 2016, с. 41].

*The SS Reichsführer was **Himmler** himself, in whose name the confiscated jewelry of Europe was deposited in the Reichsbank* [Keneally 2000, p. 68].

*Тим райхсфюрером СС був сам **Гімmlер**, на чие ім'я конфісковані в Європі коштовності склалися в Райхсбанку* [Кініллі 2016, с. 162].

2) транслітерації:

*In all honesty (and I know I'm complaining excessively now), I was still getting over **Stalin**, in Russia* [Zuzak 2006, p. 212].

*Чесне слово (знаю, я вже й так занадто багато скаржуся), я ще не встиг оклигати після **Сталіна** в Росії* [Зузак 2016, с. 239].

*These troops were members of the ROA, the Russian Army of Liberation, formed the year before on the authority of Himmler from the vast ranks of Russian prisoners in the Reich and commanded by General **Andrei Vlasov**, a former Soviet general captured in front of Moscow three years past* [Keneally 2000, p. 169].

*Ці загони були частиною РОА (Російської визвольної армії), формованої під командуванням **Андрея Власова**, колишнього російського генерала, взятого в полон на підступах до Москви* [Кініллі 2016, с. 393].

Назви концтаборів

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше назви концтаборів відтворюються завдяки:

1) транслітерації та транспозиції:

*I'll never forget the first day in **Auschwitz**, the first time in **Mauthausen**.*

[Zuzak 2006, p. 238].

*Ніколи не забуду свій перший день в **Освенцимі**, свій перший прихід до **Маутгаузену*** [Зузак 2016, с. 269].

*But they had already investigated irregularities in **Buchenwald** and tried to pin the Commandant, Koch* [Keneally 2000, p. 130].

*Але вони вже провели розслідування порушень у таборі **Бухенвальд** і намагалися притиснути його коменданта Коха* [Кініллі 2016, с. 360].

2) транскрипції:

*They would of course be the initial labor force for the factories of the **Plaszów** camp* [Keneally 2000, p. 72].

*Звичайно, вони будуть першою робочою силою в таборі **Плашув*** [Кініллі 2016, с. 173].

*“Listen, my dear Fraulein Helen Hirsch, in spite of all that, it’s still better than **Majdanek** or **Auschwitz**.”* [Keneally 2000, p. 11].

*– Послухайте, люба моя фройляйн Гелено Гірш, попри все тут усе ж краще за **Майданек** чи **Аушвіц*** [Кініллі 2016, с. 28].

*He is in deep; he has broken Reich laws to an extent that would earn him a multiplicity of hangings, beheadings, consignments to the drafty huts of **Auschwitz** or **Gróss Rosen*** [Keneally 2000, p. 12].

*Підприємець зайшов далеко: він настільки порушив закони Райху, що заслужив уже кількаразове повішення, відсічення голови, ув’язнення в холодних бараках **Аушвіцу** чи **Грьосс-Розену*** [Кініллі 2016, с. 31].

Назви установ

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше назви установ відтворюються завдяки:

1) транслітерації:

*When they returned to Himmel Street that day, Liesel was playing hopscotch with some of the younger kids, still in her **BDM** uniform [Zuzak 2006, p. 185].*

*Коли обоє повернулися на Небесну вулицю, то зустріли Лізель, яка грала з меншими дітьми в класики, досі у своїй формі **БДМ** [Зузак 2016, с. 210].*

*Apart from Schindler himself and the host, the guests included Julian Scherner, head of the **SS** for the Cracow region, and Rolf Czurda, chief of the Cracow branch of the **SD**, the late Heydrich's Security Service [Keneally 2000, p. 5].*

*Крім Шиндлера і господаря серед гостей були Юліан Шернер, очільник **СС** у краківському генерал-губернаторстві, і Рольф Чурда, голова краківського відділу **СД**, колишньої служби безпеки Гейдріха [Кініллі 2016, с. 16].*

*He was sure the **Gestapo** would take some time to come looking for him, and so he applied for ration books [Keneally 2000, p. 21].*

*Леопольд був переконаний, що **гестапо** буде потрібно ще повозитися, шукаючи його, тож він оформив на себе продовольчу книжку [Кініллі 2016, с. 53].*

*Soon Mrs. Dresner's daughter, young Danka, also got home from her work as a cleaning woman at the **Luftwaffe** air base [Keneally 2000, p. 47].*

*Невдовзі Данка, дочка пані Дреснер, теж повернулася з роботи: вона прибирала на повітряній базі **Люфтваффе** [Кініллі 2016, с. 114].*

*They had acquired uniforms of the **Waffen SS** and, with them, the entitlement to visit the **SS**' Reserved Cyganeria Restaurant in Św Ducha Plac, across the square from the Słowacki Theater [Keneally 2000, p. 64].*

Вони добули собі форму **Ваффен-СС** і разом з нею – можливість ходити до зарезервованого для **СС** ресторану «Циганерії» на площі Святого Духа навпроти театру Словацького [Кініллі 2016, с. 154].

2) калькування

*He'd endured problem after problem at the **Hitler Youth*** [Zuzak 2006, p. 194].

У «Гітлер'югенд» у нього теж були лише проблеми [Зузак 2016, с. 220].

*Apart from Schindler himself and the host, the guests included Julian Scherner, head of the SS for the Cracow region, and Rolf Czurda, chief of the Cracow branch of the SD, the late **Heydrich's Security Service*** [Keneally 2000, p. 5].

*Крім Шиндлера і господаря серед гостей були Юліан Шернер, очільник **СС** у краківському генерал-губернаторстві, і Рольф Чурда, голова краківського відділу **СД**, колишньої служби безпеки **Гейдріха*** [Кініллі 2016, с. 16].

*The brown-shirted extremist members of the **NSDAP** (otherwise known as the Nazi Party) had marched down Munich Street, their banners worn proudly, their faces held high, as if on sticks* [Zuzak 2006, p. 42].

*Мюнхенською вулицею в брунатних сорочках йшли радикали з **НСРПН** (також знаної як нацистська партія), гордо тримаючи свої знамена, високо, ніби на палицях, несучи свої голови* [Зузак 2016, с. 49].

*The **Jewish Combat Organization** (Zob) was strong in Cracow* [Keneally 2000, p. 62].

*У Кракові активно діяла **Єврейська бойова організація*** [Кініллі 2016, с. 149].

3) транскрипції

*The conductor took his fare without a fuss, for in the city there were still many Polish troops not yet processed by the **Wehrmacht*** [Keneally 2000, p. 21].

*Кондуктор спокійно взяв гроші, бо в місті досі було повно польських вояків, з якими ще не дали ради у **вермахті*** [Кініллі 2016, с. 53].

*They were looking for three young Zionists who'd escaped in a truckload of product from the upholstery works, where they made **Wehrmacht** mattresses out of sea grass [Keneally 2000, p. 114].*

*Шукали трьох молодих сіоністів, які втекли вантажівкою з виробами фабрики, де робилися для **вермахту** матраци, набиті водоростями [Кініллі 2016, с. 269].*

Назви подій

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше назви подій відтворюються завдяки:

1) калькуванню:

***World War Two** begins [Zuzak 2006, p. 50].*

*Почалася **Друга світова війна** [Зузак 2016, с. 57].*

*It all dated back many years, to **World War I** [Zuzak 2006, p. 118].*

*Усе почалося багато років тому, під час **Першої світової війни** [Зузак 2016, с. 132].*

*The oldest of the company was Herr Franz Bosch, a veteran of **the first war**, manager of various workshops, legal and illegal, inside Płaszów [Keneally 2000, p. 6].*

*Найстаршим у компанії був гер Франц Бош, ветеран **Першої світової війни**, начальник усіляких майстерень – законних і незаконних – у таборі Плашув [Кініллі 2016, с. 16].*

*On the whole, his time in the **Great War** had astonished him from the moment he entered the army [Zuzak 2006, p. 119].*

*Загалом ця **Велика Війна** не припиняла дивувати його уже з першого дня, відколи його мобілізували до армії [Зузак 2016, с. 133].*

*But he suffered a terrible injury during **the Great War**, an injury to his head, and that's why he behaves as he does now [Boyne 2006, p. 67].*

Але він зазнав жорстокого поранення під час **Великої Війни**, його поранило в голову, тому він і поводитьсь тепер так, як поводитьсь [Бойн 2017, с. 62].

*Toward the end of 1938, when the Jews were cleared out completely after **Kristallnacht**, the Gestapo visited* [Zuzak 2006, p. 124].

Під кінець 1938 року, коли під час **Кришталевої ночі** з міста витурили усіх євреїв, до Молькінга завітало гестапо [Зузак 2016, с. 140].

The German invasion of Poland had begun and people were gathered everywhere, listening to the news of it [Zuzak 2006, p. 50].

Розпочалася **німецька окупація Польщі**, і всюди збиралися люди, щоб дізнатися останні новини [Зузак 2016, с. 58].

2) транскрипції:

*There was some incredulity among **Holocaust** survivors about the idea of a beneficent labor camp such as Oskar's, and this disbelief found its voice through a journalist at a press conference with Schindler in Jerusalem* [Keneally 2000, p. 182].

Серед тих, хто пережив **Голокост**, побутувала певна недовіра, що міг у принципі бути хороший табір, такий як в Оскара, і це помітно з запитання журналіста на прес-конференції з Шиндлером у Єрусалимі [Кініллі 2016, с. 422].

2.2.2 Переклад військової лексики. Як було зазначено в пункті 1.2, військова лексика є найголовнішою особливістю військової драми. На основі нашого дослідження ми дійшли висновку, що таку лексику доцільно поділяти за класифікацією П. Дудика на загальноновживану та стилістично обмежену (в даному випадку обмеження часове) [Дудик 2005]. Загальноновживана зустрічається у будь-якій військовій (і не тільки) літературі та іноді може перекладатися по-різному в залежності від контексту. До того ж, така лексика,

зазвичай, не потребує додаткового пояснення, тому що є зрозумілою для будь-якого середньостатистичного читача. До неї можна віднести такі категорії:

- назви зброї та її компонентів (*гвинтівка, приклад пістолета*);
- назви елементів уніформи (*однострій, каска*);
- терміни на позначення військової техніки (*джип, бомбардувальник*);
- терміни на позначення військових звань (*генерал, сержант*);
- батальні реалії (*розстріляти, бомбардування*);

До стилістично обмеженої лексики (в дановому випадку – часового обмеження) відносяться слова, що притаманні певному відрізку часу або певній війни. Зазвичай вони перекладаються лише одним способом і не можуть змунюватись в залежності від контексту. Її можна поділити на:

- терміни на позначення звань, що притаманні лише цьому часу (*обершарфюрер, унтершарфюрер*);
- реалії, притаманні цьому військовому часу (*нацизм, концентраційний табір*);

Тепер перейдемо до аналізу їх відтворення в українській мові.

Загальноживана лексика. Назви зброї та її компонентів

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше назви зброї та її компонентів відтворюються завдяки:

1) кальки та напівкальки:

*And from the hill you could see the oil on the **automatic pistol** in his hand*
[Keneally 2000, p. 57].

*Із пагорба було видно **автоматичний пістолет** в його руці*
[Кініллі 2016, с. 137].

*He'd have been glad to witness her kissing his dusty, **bomb-hit** lips*
[Zuzak 2006, p. 167].

Він би дуже втішився, якби побачив, що вона цілує його запилюжені, зранені **бомбою** губи [Зузак 2016, с. 187].

The smoke bombs stood like matchsticks in the ground, filling the city's lungs [Zuzak 2006, p. 294].

Димові бомби стриміли з ям, як сірники, і заповнювали легені міста [Зузак 2016, с. 330].

2) підбору еквівалентів:

*Pfefferberg had in fact picked up the **pistol** and put it into his belt and intended to wed the sound of his exit to the sound of Herr Schindler's entry* [Keneally 2000, p. 23].

Пфефферберґ насправді вже взяв **пістолета**, сунув його за пояс і збирався підгадати свій вихід під заходження гера Шиндлера [Кініллі 2016, с. 56].

The bullet, passing through the body, also fells the man behind [Keneally 2000, p. 108].

Куля, пробивши його тіло, валить і того, хто стояв позаду [Кініллі 2016, с. 256].

*The conversation of **bullets*** [Zuzak 2006, p. 119].

Розмова куль [Зузак 2016, с. 133].

*Oskar's claim that he needed children so that the innards of **antitank shells** could be buffed was outrageous nonsense* [Keneally 2000, p. 148].

*Заяви Оскара, що діти йому потрібні, щоб шліфувати внутрішню частину **корпусів снарядів**, були повною нісенітницею* [Кініллі 2016, с. 344].

*[...] when the boy slid down the wall whimpering, jammed a boot down on his head as if to hold it still and put the **barrel** against the back of the neck—the recommended SS stance—and fired* [Keneally 2000, p. 57].

*[...] коли хлопчик з плачем сповз по стіні, притис його голову до зумлі чоботом, немовби щоб зафіксувати, приставив **дуло** до потилиці – за інструкцією СС – і вистрілив* [Кініллі 2016, с. 139].

*Herr Schindler could not see why he did not bludgeon her with his **rifle butt**, since at the other end of Krakusa Street, mercy had been cancelled [Keneally 2000, p. 58].*

*Гер Шиндлер не розумів, чому він не вдарив дитину **прикладом гвинтівки** – адже на іншому кінці вулиці Кракуса жодного милосердя не існувало [Кініллі 2016, с. 139].*

*But unless something as outlandish as a treaty was arrived at, the towers would ultimately have to be stormed with **grenades** [Keneally 2000, p. 173].*

*Але якщо дійде до чогось уже зовсім неймовірного на зразок спланованих агресивних дій, то врешті-решт доведеться закидати вишки **гранатами** [Кініллі 2016, с. 402].*

3) конкретизації:

*Having selected the small body of prisoners for training, Uri took one at a time into Salpeter's storehouse to teach them the mechanisms of **the Gewehr 41 W's**. [Keneally 2000, p. 161].*

*Вибравши невелику групу в'язнів для тренування, Урі водив їх по одному на склад Зальпетера і вчив поводженню з **гвинтівкою** «Gewehr 41W» [Кініллі 2016, с. 374].*

*[...] carried **guns** and always looked terribly stern, as if it was all very important really and no one should think otherwise [Boyne 2006, p. 100].*

*[...] **пістолети** в кобурах на поясі, а ще були жахливо серйозні, ніби справа, яку вони виконували, надзвичайно важлива, і ніхто не міг думати інакше [Бойн 2017, с. 88].*

*Or some gas chambers, or the chitchat of faraway **guns** [Zuzak 2006, p. 211].*

*Або газової камери, чи тріщання далекої **автоматної черги** [Зузак 2016, с. 238].*

*She had come to Łódź with a roving camera crew soon after the city fell and had seen a line of Jews—visible Jews, the prayer locked variety—executed with **automatic weapons** [Keneally 2000, p. 26].*

Вона приїхала до Лодзі з пересувною знімальною групою після того, як місто здалося, і побачила шеренгу євреїв – безсумнівних, із пейсами тощо, – яких розстрілювали з **автоматів** [Кініллі 2016, с. 63].

*The noise of a door slamming came from downstairs and reverberated through the house so loudly - like a **gunshot** - that Bruno jumped and Maria let out a small scream* [Boyne 2006, p. 63].

Унизу гримнули двері, і відлуння так гучно розлетілося будинком, наче **гарматний постріл**, – Бруно підстрибнув, а Марія стиха зойкнула [Бойн 2017, с. 57].

Назви елементів уніформи

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше назви частин уніформи відтворюються завдяки:

1) підбору аналогів

*Madritsch, the **uniform** manufacturer, was asked about his Tarnow factory* [Keneally 2000, p. 8].

*Мадріч, виробник **уніформи**, питає про свою фабрику в Тарнові* [Кініллі 2016, с. 22].

*But there was only one other prisoner in the cell, a soldier wearing his **greatcoat** up around his ears for warmth* [Keneally 2000, p. 49].

*Але в камері був тільки один в'язень – солдат у **шинелі**, якою закутався, щоб зігрітися, по самі вуха* [Кініллі 2016, с. 117].

*But one wondered why they had put him in **uniform** and provided him with such exalted rank* [Keneally 2000, p. 49].

*Але було дивно, чого він тоді у **формі** й при такому високому званні* [Кініллі 2016, с. 117].

*All the people who wandered through his house (with the exception of Mother, Gretel and him) wore uniforms of varying quality and decoration and **caps** and **helmets** [...] [Boyne 2006, p. 100].*

А всі люди, які часто приходили в його дім (за винятком матері, Гретель та його самого) носили однострої різної якості та з різною кількістю нагород, кашкети й каски [...] [Бойн 2017, с. 88].

*A ruffled **uniform** sat, unruly, across his chest [Zuzak 2006, p. 331].*

*На грудях розхристалась пошарпана **уніформа** [Зузак 2016, с. 373].*

2) конкретизації

*Oh, and that he had a fantastic **uniform** too [Boyne 2006, p. 5].*

*І, крім того, він носить чудернацький **однострій** [Бойн 2017, с. 10].*

*When Rosner and Horowitz had finished writing, the SS man put the letters in his **jacket** [Keneally 2000, p. 149].*

*Коли Роснер з Горовицем склали свої послання, есесівець сховав листа в кишеню **форменої куртки** [Кініллі 2016, с. 348].*

*Cartloads of **uniforms** and socks and shirts would come in every week and he would mend what needed mending, even if they could only be used as underclothes for the suffering soldiers in Russia [Zuzak 2006, p. 291].*

*Щотижня привозили гори **солдатського обмундирування**, шкарпеток, сорочок, і Алекс штопав ті речі, що потребували ремонту, навіть якщо вони годились хіба на білизну для солдат, які страждали в Росії [Зузак 2016, с. 328].*

Терміни на позначення військової техніки

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше терміни на позначення військової техніки відтворюються завдяки:

1) підбору еквіваленту

*He'd sworn that he could hear the rattle of **planes** and see them on the horizon [Zuzak 2006, p. 257].*

*Він присягався, що чув гуркіт **літаків** і бачив їх на горизонті [Зузак 2016, с. 292].*

*"Would you want to sit in a flak tower, shooting up at **planes carrying bombs**?" [Zuzak 2006, p. 257].*

– *Хто захоче сидіти на вежі і стріляти в бомбардувальники?*
[Зузак 2016, с. 292].

*When he got back, he found that an Allied **bomber**, shot down by a Luftwaffe fighter, had crashed on the two end barracks in the backyard prison*
[Keneally 2000, p. 132].

*Повернувшись, Шиндлер дізнався, що **бомбардувальник** союзників, підбитий винищувачем Люфтваффе, упав на два крайні бараки у дворі фабрики* [Кініллі 2016, с. 310].

“I would like,” he said, “to thank the assembled SS guards, who without being asked were ordered from the Army and Navy into this service.”
[Keneally 2000, p. 172].

– *Я б хотів, – мовив Шиндлер, – подякувати цим охоронцям-есесівцям, яких без їхнього бажання наказом перевели на цю службу з армії чи **флоту***
[Кініллі 2016, с. 400].

2) транслітерації:

*But as usual there were many soldiers’ trucks and **jeeps** parked near the house, and while he knew it would be impossible to steal a tyre off any of them, there was always the possibility that he could find a spare one somewhere* [Boyne 2006, p. 70].

*Але, як завжди, біля будинку було чимало солдатських вантажівок і **джипів**, і хоч він знав, що поцупити шину неможливо, та завжди була можливість знайти десь запасну* [Бойн 2017, с. 63].

*When the last **tank** had vanished, the men of the commandos could hear mourning from the courtyard and from the women’s dormitory upstairs.*
[Keneally 2000, p. 173].

*Коли останній **танк** зник удалині, табірний загін почув з двору жіночий плач нагорі* [Кініллі 2016, с. 406].

Терміни на позначення військових звань

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше терміни на позначення військових звань відтворюються наступним чином:

1) транслітерації:

*No, the arresting **officers** told him, it was not yet time for him to call a lawyer* [Keneally 2000, p. 49].

*Ні, сказали йому **офіцери**, які його привели, адвоката кликати не час* [Кініллі 2016, с. 117].

*In the German allied Hungary of **General** Horthy, Samu Springmann and his Zionist colleagues were as bereft of solid news from beyond the Polish border as the people in Istanbul* [Keneally 2000, p. 65].

*В Угорщині під владою **генерала** Горті, союзника Гітлера, Саму Шпрінгманн і його товариші-сіоністи так само практично не мали вірогідних новин із-за польського кордону, як і їхні стамбульські колеги* [Кініллі 2016, с. 157].

2) транскрипції:

*They would also arrange for two of OD Chief Spira's **lieutenants**, Spitz and Forster, who had drawn up lists for the imprisonment of thousands, to walk into a Gestapo ambush* [Keneally 2000, p. 64].

*Вони влаштують так, що два головні **лейтенанти** шефа ОД Спірі – Шпіц і Форстер – самі потраплять до засідки гестапо, у дусі старої студентської штуки* [Кініллі 2016, с. 154].

*But the **Commandant** was more amused by Pfefferberg than he had been by the mother* [Keneally 2000, p. 84].

*Але Пфєфферберг повеселив **коменданта** більше ніж та мати з дитиною* [Кініллі 2016, с. 202].

*“... it's clear, it's clear what the numbers say. It's clear, **Commandant**...”* [Boyne 2006, p. 43].

*«...очевидно те, що каже більшість. Очевидно, **коменданте**...»* [Бойн 2017, с. 41].

*“The only spare tyre I have seen around here recently belongs to **Sergeant** Hoffschneider, and he carries it around his waist,” said Lieutenant* [Boyne 2006, p. 73].

– Єдина вільна шина, яку я тут бачив, належить **сержантові** Гофшнайдеру, й він носить її в себе на поясі, – сказав лейтенант Котлер [Бойн 2017, с. 66].

*For that, he had Erik Vandenburg to thank. Or more to the point, Erik Vandenburg and the **sergeant's** toothbrush* [Zuzak 2006, p. 119].

*Чи, верніше, Еріку Ванденбургу і зубній щітці **сержанта*** [Зузак 2016, с. 134].

3) калькування:

*Lieutenant Kotler was the **young officer** whom Bruno had seen on his very first day at Out-With, the soldier who had appeared upstairs in their house [...]* [Boyne 2006, p. 70].

*Лейтенант Котлер був тим самим **молодим офіцером**, якого Бруно бачив першого дня свого перебування в Геть-Звідси, солдатом, який з'явився нагорі в їхньому домі [...]* [Бойн 2017, с. 64].

*Driven underground, he had emerged onto the streets of Vienna after the Anschluss of 1938 in the uniform of an SS **noncommissioned officer*** [Keneally 2000, p. 71].

*Пішовши в підпілля, Гьот вийшов на віденські вулиці після анишлюзу в 1938 році у формі **молодого командира** СС* [Кініллі 2016, с. 171].

4) підбору аналогу:

*But there was only one other prisoner in the cell, **a soldier** wearing his greatcoat up around his ears for warmth* [Keneally 2000, p. 49].

*Але в камері був тільки один в'язень – **солдат** у шинелі, якою закутався, щоб зігрітися, по самі вуха* [Кініллі 2016, с. 117].

*He knew of German divisional **commanders** who had to live in apartment buildings that contained Jewish tenants* [Keneally 2000, p. 31].

*Він чув про німецьких **командирів** дивізій, котрі мусили жити в багатоквартирних будинках, де мешкали і євреї* [Кініллі 2016, с. 77].

5) генералізації та конкретизації:

*Some carried spades and were being led by **groups of soldiers** to a place where they could no longer be seen [Boyne 2006, p. 35].*

*Інші тримали в руках лопати, й **солдати** вели їх до якогось місця, де їх було вже не видно [Бойн 2017, с. 36].*

*Hans Junior was simultaneously shooting at **Russians** and maintaining his strike on family interaction [Zuzak 2006, p. 213].*

*Ганс-молодший водночас стріляв у **російських солдатів** і бойкотував свою сім'ю [Зузак 2016, с. 240].*

***The leader** squashed his cigarette and asked the others a smoggy question [Zuzak 2006, p. 263].*

*Їхній **командир** затоптав цигарку і поставив їм задимлене запитання [Зузак 2016, с. 299].*

Батальні реалії

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше батальні реалії відтворюються наступним чином:

1) підбором аналогу:

*[...]a string of stalled cattle cars, which might hold **infantry** or prisoners or even—though the odds were against it—cattle [Keneally 2000, p. 4].*

*[...] у тих вагонах могла бути **ніхто**, в'язні, а то й – хоча мало ймовірно – справді худоба [Кініллі 2016, с. 14].*

*When **air raids** started, they always needed to rush down the street to a better shelter [Zuzak 2006, p. 24].*

*Під час **бомбардувань** доводилося бігти вулицею до кращого укриття. [Зузак 2016, с. 26].*

*In this way, it was reasoned, an **air raid** on any one factory could not substantially destroy the flow of arms [Keneally 2000, p. 158].*

*Таким чином, вважалось, **атака з повітря** на будь-яку з фабрик не зможе суттєво знизити загальне виробництво зброї [Кініллі 2016, с. 368].*

*It was a day later than expected, as the train was delayed due to an **air-raid** scare [Zuzak 2006, p. 333].*

*На день пізніше, ніж очікувалось, тому що потяг затримався через загрозу **повітряної атаки** [Зузак 2016, с. 374].*

*The German **invasion** of Poland had begun and people were gathered everywhere, listening to the news of it [Zuzak 2006, p. 50].*

*Розпочалася німецька **окупація** Польщі, і всюди збиралися люди, щоб дізнатися останні новини [Зузак 2016, с. 58].*

*They didn't need a **Luftschutzwart**—an **air-raid supervisor** [Zuzak 2006, p. 253].*

*Для цього їм не знадобиться **Luftschutzwart** – **відповідальний за повітряну оборону** [Зузак 2016, с. 288].*

*Perhaps one of the **nurses** was sick and they needed someone to strip and **replace bandages** on the infected limbs of injured soldiers [Zuzak 2006, p. 120].*

*Можє, одна з **медсестер** захворіла і хтось мусив **перев'язувати** загноєні кінцівки **поранених** замість неї [Зузак 2016, с. 136].*

*They examined the piece of paper Max was handed upon his **desertion** [Zuzak 2006, p. 130].*

*Вони прочитали клапатик паперу, який Макс отримав перед своїм **дезертирством** [Зузак 2016, с. 148].*

*A Jewish **corpse** was a major problem [Zuzak 2006, p. 224].*

***Труп єврея** – неабияка проблема [Зузак 2016, с. 254].*

2) калькуванням:

*She could even be a **chic partisan** [Keneally 2000, p. 92].*

*Вона могла навіть виявитися **партизанкою** в шикарному вбранні [Кінілі 2016, с. 221].*

3) граматичною заміною:

*“My aunt in Bremen's been **bombed out**, poor old dear,” said Bosch [Keneally 2000, p. 7].*

– *Моя тітонька в Бремені потрапила під бомбардування, бідолашна старенька, – вів далі Бош* [Кініллі 2016, с. 19].

But he began to recruit couriers who, for a percentage of the bag or else out of conviction, would be willing to penetrate the German territories [Keneally 2000, p. 65].

Але він почав вербувати кур'єрів, які чи за відсоток від суми, чи за ідею були готові потрапити на території, окуповані Німеччиною [Кініллі 2016, с. 157].

4) конкретизацією:

There would also be sporadic slaughters for a time, like the one over at Turusk where an SS artillery unit had kept people working on a bridge all day and then driven them into the village synagogue in the evening and shot them [Keneally 2000, p. 19].

Час від часу траплялися бійні, як, наприклад, у Турську, де артилеристи СС змушували людей цілий день працювати на мості, а тоді ввечері загнали до сільської синагоги й розстріляли [Кініллі 2016, с. 47].

“This way,” he said, “we can hear when the raids are coming even before the sirens start.” [Zuzak 2006, p. 252].

– *Тепер, – сказав він, – ми будемо знати про атаку ще до того, як завивають сирени* [Зузак 2016, с. 286].

But he suffered a terrible injury during the Great War, an injury to his head, and that’s why he behaves as he does now [Boyne 2006, p. 68].

Але він зазнав жорстокого поранення під час Великої Війни, його поранило в голову, тому він і поводитья тепер так, як поводитья [Бойн 2017, с. 62].

A member of the party would be happy to play a role in the war effort, it concluded [Zuzak 2006, p. 281].

Будь-який член партії має радіти від можливості зробити свій внесок у боротьбу на фронті, йшлося наприкінці листа [Зузак 2016, с. 317].

Стилістично обмежена лексика. Терміни на позначення звань, що притаманні лише цьому часу

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше терміни на позначення звань, що притаманні лише цьому часу відтворюються наступним чином:

1) транскрипцією:

***Hauptsturmführer** Goeth then simply abandoned Levartov against the wall* [Keneally 2000, p. 95].

***Гауптштурмфюрер** Гьот тоді попросту залишив Левартова під стіною* [Кініллі 2016, с. 227].

***An SS Unterscharführer** (sergeant) in white gloves had been put on the door tonight* [Keneally 2000, p. 5].

*Цього вечора біля дверей чергував **унтершарфюрер** (сержант) СС у білих рукавичках* [Кініллі 2016, с. 15].

*He was intercepted by a young **SS Oberscharführer**, an expert railroad shipper from Lublin* [Keneally 2000, p. 55].

*Його перейняв молодий **обершарфюрер** СС, люблінський спеціаліст із завантаження* [Кініллі 2016, с. 132].

*Even as Oskar Schindler returned by freight car from Budapest, where he'd predicted that the ghetto would soon be closed, an **SS Untersturmführer** named Amon Goeth was on his way from Lublin* [Keneally 2000, p. 71].

*Ще в той час, коли Оскар Шиндлер повернувся вантажним потягом з Будапешта, де сказав, що гетто невдовзі згорнуть, **унтерштурмфюрер** СС на ім'я Амон Гьот їхав з Любліна* [Кініллі 2016, с. 171].

*The **SS Reichsführer** was Himmler himself, in whose name the confiscated jewelry of Europe was deposited in the Reichsbank* [Keneally 2000, p. 67].

*Тим **райхсфюрером** СС був сам Гімmlер, на чие ім'я конфісковані і Європі коштовності склалися в Райхсбанку* [Кініллі 2016, с. 163].

*Inside the office, Schindler placed a chair for her and walked behind his desk beneath the ritual portrait of the **Führer*** [Keneally 2000, p. 92].

У кабінеті Шиндлер запропонував незнайомці сісти і пішов за свій стіл під ритуальним портретом **фюрера** [Кініллі 2016, с. 221].

*Prior to waking up, the book thief was dreaming about the **Führer**, Adolf Hitler* [Zuzak 2006, p. 17].

До того як прокинутись, крадійка книжок бачила сон про **фюрера** – Адольфа Гутлера [Зузак 2016, с. 17].

2) калькуванням:

*Some of the time he drank for the pure glow of it, at other times with associates, bureaucrats, **SS men** for more palpable results* [Keneally 2000, p. 4].

Інколи він пив просто задля веселоців, інколи – зі знайомими бюрократами, **есесівцями** заради більш присутніх цілей [Кініллі 2016, с. 12].

*“He’s hard on women,” the **SS chief** boasted, winking at his tall consort* [Keneally 2000, p. 8].

– Він із жінками суворий, – похвалився **шеф СС** своїй високій сусідці [Кініллі 2016, с. 22].

*On the morning of the 29th, a Mercedes blocked the factory entrance and two **Gestapo men**, seeming somehow surer of their ground than the last two, met him crossing the factory yard* [Keneally 2000, p. 48].

Зранку двадцять дев’ятого квітня «мерседес» знову перегородив вхід на фабрику, і двоє **гестапівців**, здається, впевненіші за попередній дует, перестріли Шиндлера у дворі [Кініллі 2016, с. 116].

Реалії, притаманні цьому військовому часу

Провівши аналіз ми дійшли висновку, що найчастіше реалії, що притаманні лише цьому військовому часу відтворюються наступним чином:

1) калькуванням:

*Frau Diller—the staunch **Aryan** corner-shop owner* [Zuzak 2006, p. 33].

Пані Діллер – непохитна **арійка**, власниця крамниці на розі [Зузак 2016, с. 37].

*And Pfefferberg, with his **Aryan** looks, would move calmly beneath the artwork, carrying a suitcase full of garments or jewelry or currency [Keneally 2000, p. 43].*

*І Пфєфферберг зі своєю **арійською** зовнішністю спокійно ходив цими витворами з валізою, повною одягу, коштовностей чи валюти [Кініллі 2016, с. 104].*

*The young man was **a Nazi** [Zuzak 2006, p. 70].*

*Молодий чоловік був **нацистом** [Зузак 2016, с. 81].*

*In the **People's Army** he would try to expiate the callow enthusiasm he'd felt for Nazism in the summer of 1938 [Keneally 2000, p. 98].*

*В **Армії Людовій** він намагався спокутувати той дитячий захват, який відчув щодо нацизму влітку 1938 року [Кініллі 2016, с. 235].*

*Or some **gas chambers**, or the chitchat of faraway guns [Zuzak 2006, p. 211].*

*Або **газової камери**, чи тріщання далекої автоматичної черги [Зузак 2016, с. 238].*

***The Star of David** was painted on their doors [Zuzak 2006, p. 35].*

*На дверях намальовані **зірки Давида** [Зузак 2016, с. 41].*

*Now that **Plaszów** was—in the language of the bureaucrats – **a Concentration Camp**, its inmates found that it was safer to encounter Amon [Keneally 2000, p. 115].*

*Тепер Плашув був – мовою бюрократів – **концентраційним табором**, і його в'язні відчули, що мати справу з Амоном стало безпечніше [Кініллі 2016, с. 272].*

2) транскрипцією:

*Shops, synagogues, **Reichstags**, houses, personal items, slain people, and of course, books [Zuzak 2006, p. 56].*

*Крамниці, синагоги, **рейхстаги**, будинки, особисті речі, вони любили палити вбитих людей і, звісно ж, книжки [Зузак 2016, с. 66].*

*Herr Schindler, still with that knowingness in his eyes, took out his wallet and handed Pfefferberg 200 **Reichsmarks** [Keneally 2000, p. 24].*

Гер Шиндлер, усе ще з таким самим хитруватим поглядом, дістав гаманець і вручив Пфедфербертові двісті **райхсмарок** [Кініллі 2016, с. 58].

3) транслітерацією:

*In some places, like Frau Diller's, the glass was vigorously washed, and **the swastika** looked like a jewel on a red-and-white blanket* [Zuzak 2006, p. 69].

*У деякого, як у пані Діллер, вікна були ретельно вимиті, а **свастика**, наче діамант, майоріла на червоно-білому полотнищі* [Зузак 2016, с. 80].

*When a Jew shows up at your place of residence in the early hours of morning, in the very birthplace of **Nazism**, you're likely to experience extreme levels of discomfort* [Zuzak 2006, p. 134].

*Коли до вашого помешкання раннього ранку, та ще й у самому серці **нацизму**, заявиться єврей, ви, швидше за все, будете неабияк спантеличені* [Зузак 2016, с. 152].

*A strange word. **Kommunist*** [Zuzak 2006, p. 23].

*Дивне слово. **Комуніст*** [Зузак 2016, с. 25].

*"I am not a **Communist**, Herr Commandant."* [Keneally 2000, p. 98].

*– Я не **комуніст**, гере коменданте* [Кініллі 2016, с. 233].

4) конкретизацією

*By the time of that funeral, Oskar was wearing the **Hakenkreuz emblem** of Konrad Henlein's Sudeten German Party* [Keneally 2000, p. 16].

*На момент того похорону Оскар уже причепив на лацкан **свастику** – емблему Судетської німецької партії Конрада Генлайна* [Кініллі 2016, с. 40].

*[...] sent not to the **chambers** of Belżec, but to labor camps near the city* [Keneally 2000, p. 69].

*[...] й відправлені не до **газових камер** Белжця, а до трудових таборів неподалік міста* [Кініллі 2016, с. 167].

5) підбору аналога:

*She was **Jewish** just the same* [Keneally 2000, p. 8].

*Але, без сумніву, вона була **єврейкою*** [Кініллі 2016, с. 21].

That's not just old fashioned Jew hate talking, I assure you
[Keneally 2000, p. 51].

*Це не старомодне мислення **антисеміта**, запевняю тебе*
[Кініллі 2016, с. 122].

2.2.3 Переклад евфемізмів. *He knows, that is, earlier than most would dare know it, what Sonderbehandlung means; that though it says “**Special Treatment**,” it means pyramids of cyanotic corpses [...]* [Keneally 2000, p. 12].

*Він знав ще раніше, ніж більшість наважувалася собі уявити, що означає слово Sonderbehandlung, – буквально воно означає «**особливе поводження**», а насправді за ним стоять піраміди **посинілих тіл** [...]*
[Кініллі 2016, с. 30].

В даному випадку «особливе положення» є евфемізмом до «відправити до газової камери», а «посинілих тіл» до «трупів». Обидва евфемізма перекладаються за допомогою калькування.

*He was charged, they told him, with breaking the provisions of **the Race and Resettlement Act*** [Keneally 2000, p. 48].

*Його звинувачено, повідомили вони, в порушенні приписів **Акту про раси й переселення*** [Кініллі 2016, с. 116].

«Акт про раси і переселення» є евфемізмом до «знищення євреїв». Перекладається калькуванням.

*Looking down from his window, he saw the Sonderkommandos assembling by the river and knew that they had come to take some decisive **action** in the ghetto.*
[Keneally 2000, p. 79].

*Визирнувши з вікна, він побачив бійців зондеркоманд, які збиралися біля річки, і зрозумів, що вони планують якісь рішучі **дії** в гетто*
[Кініллі 2016, с. 190].

«Дії» є евфемізмом до «знищення». Перекладається аналогом.

*Oskar had already discovered—the women would discover it soon—that Liepold, unlike his middle aged garrison, had not yet lost faith in that proposition called “**the Final Solution.**”* [Keneally 2000, p. 152].

Оскар уже виявив – невдовзі по це дізнаються й жінки, – що Ліопольд, на відміну від гарнізонних солдатів старого гарту, ще не до кінця зневірився в так званому «**Останньому розв’язанні**» [Кініллі 2016, с. 354].

«Останнє розв’язання» теж є евфемізмом на позначення «знищення євреїв». Перекладається калькуванням.

*Klonowska would do her trick with the telephone again, calling Martin Plathe in Breslau, the General Schindler people, all the **big guns*** [Keneally 2000, p. 144].

Кльоновська знову вдасться до свого телефонного трюку, зв’яжеться з Мартіном Плане в Бреслау, людьми генерала Шиндлера і всією **важкою артилерією** [Кініллі 2016, с. 337].

В даному випадку під «важкою артилерією» розуміються дуже впливові люди. В українській мові відтворюється завдяки аналогу.

The conversation of bullets [Zuzak 2006, p. 119].

Розмова куль [Зузак 2016, с. 133].

«Розмова куль» є евфемізмом на позначення «розстрілу». Перекладається калькуванням.

Hitler Youth meant a small brown uniform [Zuzak 2006, p. 29].

А «Гітлер’югент» – це **маленька коричнева форма** [Зузак 2016, с. 32].

«Маленька коричнева форма» насправді камуфлює факт промивання мозку і виховання ненависті до євреїв. При перекладі відтворюється завдяки калькуванню.

His ear infections and nerve damage were still contorting the marching pattern at the Hitler Youth, which, I can assure you, was not a positive thing [Zuzak 2006, с. 183].

Вушна інфекція і ушкодження нерва досі впливали на його марширування у строю «Гітлер’югент», і, скажу я вам, **не найкращим чином** [Зузак 2016, с. 208].

Евфемізм «не найкращим чином» використовується замість опису справжнього жахіття. Відтворюється у перекладі завдяки граматичній заміні.

*The whistler smirked, and he wondered at length when they would find the inspector's **body** in that brand-new BMW* [Zuzak 2006, p. 221].

*Свистун посміхнувся і взявся роздумувати, чи скоро знайдуть **тіло** інспектора у новенькій «BMW»* [Зузак 2016, с. 250].

*Feigenbaum father and son had walked behind the wagon, counting the steps from the gate so that when the war ended they could reclaim Janka's **body*** [Keneally 2000, p. 165].

*Батько й син Файгенбауми ішли за возом, рахуючи кроки від брами табору, щоб, коли закінчиться війна, знати, де лежить **тіло** Янки* [Кініллі 2016, с. 384].

«Тіло» використовується замість слова «труп». Перекладено аналогом.

*On his arm he wore **an armband with a star on it*** [Boyne 2006, p. 106].

*На руці він мав **пов'язку із зіркою*** [Бойн 2017, с. 92].

«Пов'язка із зіркою» є евфемізмом до «жовтої зірки». В творі використовується через те, що оповідання йде від імені дитини. При перекладі відтворюється завдяки калькуванню.

*Since arriving at **Out-With** and their new house, Bruno hadn't seen his father* [Boyne 2006, p. 41].

*Відколи вони прибули у свій новий дім, **Геть-Звідси**, Бруно не бачив батька* [Бойн 2017, с. 40].

«Геть-Звідси» є евфемізмом до «Аушвіцу». В творі використовується через те, що оповідання йде від імені дитини. При перекладі відтворюється завдяки калькуванню.

*The **Fury** was far shorter than Father and not, Bruno supposed, quite as strong* [Boyne 2006, p. 121].

Фурор був набагато нижчим, аніж батько, і, як припустив Бруно, далеко не таким сильним [Бойн 2017, с. 105].

В даному випадку «Фурор» є евфемізмом до «фюрер». В творі використовується через те, що оповідання йде від імені дитини. При перекладі перекладач відтворює його завдяки калькуванню.

ВИСНОВКИ

Провівши дослідницьку роботу, ми дійшли висновку що таке військова драма, які лексико-стилістичні особливості їй притаманні та розглянули способи перекладу цих особливостей на матеріалі творів “The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas” Джона Бойна та “Shindler’s Ark” Томаса Кінілі.

Отже, ми дійшли висновку, що військова драма це – різновид драми, яка зображує соціально-побутові конфлікти з життя людей будь-якого соціального прошарку за часів війни.

Військова драма поділяється на:

- інформативно-публіцистичну;
- панорамо-сімейну;
- батально-монументальну.

Лексико-стилістичні особливості залежать від того, до якого з вищенаведених видів належить твір. На особливості впливають місце та час дії, а також той факт, що твір може знаходитись на стику таких функціональних стилів мови, як офіційно-ділового, науково-технічного, а також звичайного розмовного. Переклад залежить від того, до якого з трьох зазначених видів військової драми (інформативно-публіцистичний, панорамо-сімейний або батально-монументальний) належить твір. Цілком можливо також використання відразу декількох стилів. В цьому і особливість військової драми – вона створюється не конкретно в одному стилі. В нашому випадку ми розглянули панорамо-сімейну драму з основними часовими межами 1939-1943 років та місцем дії у нацистській Німеччині. Через це більшістю аналізованих нами понять виступали слова, словосполучення, терміни, а також аббревіатури, властиві тому часу, котрі пов’язані з війною та котрі визивають труднощі при перекладі, через складності знаходження відповідника у мові перекладу. Ми проаналізували переклад власних назв, до котрих віднесли назви міст та країн, імена людей, назви концтаборів, назви установ та подій і

дійшли висновку, що назви міст та країн відтворюються завдяки транслітерації, транскрипції та транспозиції; імена людей завдяки транскрипції та транслітерації; назви концтаборів – транслітерації, транспозиції, транскрипції; назви установ – транслітерації, калькування та транскрипції, а назви подій перекладаються завдяки калькуванню та транскрипції.

Ми розглянули способи відтворення військової лексики в українській мові. Заради зручності ми поділили її на загальновоживану (назви зброї та її компонентів; назви елементів уніформи; терміни на позначення військової техніки; терміни на позначення військових звань; батальні реалії) та стилістично обмежену (в даному випадку в нас було обмеження часу) (терміни на позначення звань, що притаманні лише цьому часу; реалії, притаманні цьому військовому часу). Ми дійшли висновку, що при перекладі загальновоживаної лексики при відтворенні назв зброї та її компонентів найчастіше використовуються засоби калькування, напівкалькування, підбору еквівалента, конкретизації; при відтворенні назв частин уніформи використовуються засоби підбору аналогу та конкретизація; термінів на позначення військової техніки – підбор еквівалента та транслітерація; термінів на позначення військових звань – транслітерація, транскрипція, калькування, підбор аналогу, генералізація та конкретизація; батальні реалії – підбор аналога, калькування, граматична заміна та конкретизація.

При перекладі стилістично обмеженої лексики при відтворенні термінів на позначення звань, що притаманні лише цьому часу використовуються засоби транскрипції та калькування; реалій, притаманних цьому військовому часу – калькування, транскрипція, транслітерація, конкретизація та підбор аналогу. Ми також торкнулися теми евфемізмів, та дійшли висновку, що в військовій драмі вони використовуються з двома цілями:

- основна мета – прагнення уникати комунікативних конфліктів і невдач;
- більш специфічна мета – вуалювання, камуфляж суті справи. Евфемізми, які використовуються для цієї мети, дуже

різноманітні і характерні саме для нашої мовної дійсності. Камуфлюючі найменування найбільш частотних при описі того, що треба приховувати: життя табору або в'язниці, роботи оборонних підприємств і т.д. Такі евфемізми можуть зустрічатися як для камуфляжу звичайних слів, так і для власних назв або назв якихось місць. При перекладі, найчастіше, передаються за допомогою калькування.

Під час аналізу ми також не знайшли помилок в представлених перекладах, та дійшли висновку що всі використані способи та засоби відтворення лексико-стилістичних особливостей творів про Другу світову війну в українській мові є доцільними та влучними.

Ми сподіваємося, що отримані в ході дослідження данні зможуть відповідним чином розширити лінгвокультурну підготовку як військових перекладачів, так і перекладачів взагалі, котрі через специфіку професії вимушені стикатися з найрізноманітнішими сферами діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамович А. О современной военной прозе. Москва : Советский писатель, 1981. 440 с.
2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : учебник для вузов. Москва : Флинта : Наука, 2005. 384 с.
3. Арто А. Театр и его двойник. Манифесты, драматургия. Санкт-Петербург : Симпозиум, 2000. 448 с.
4. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Международные отношения, 1975. 465 с.
5. Батьківщина Т. М. Драма (у літературі). URL: [http://vseslova.com.ua/word/Драма_\(у_літературі\)-33769u](http://vseslova.com.ua/word/Драма_(у_літературі)-33769u) (дата звернення 03.07.2020).
6. Бондарев Ю. В. Взгляд в биографию. Москва : МГУ, 1977. 415 с.
7. Бузник В. В. Русская советская проза двадцатых годов. Санкт-Петербург : Наука, 1975. 278 с.
8. Виноградов В. С. Введение в переводоведение. Москва : Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
9. Военная проза. URL: <http://www.bukinistu.ru/obschie-stati/voennaya-proza.html> (дата звернення 03.07.2020).
10. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 458 с.
11. Голубков М. М. Военная проза : краткий исторический очерк. URL: <http://godliteratury.msu.ru/?p=163> (дата звернення 03.08.2020).
12. Грачёв П. С. Терминология военная : военная энциклопедия. Москва : Военное издательство, 2004. 394 с.
13. Гринев С. В. Введение в терминоведение. Москва : Московский лицей, 1993. 309 с.

14. Дудик П. С. Стилiстика української мови. Київ : ВЦ «Академія», 2005. 368 с.
15. Жинкин Н. И. Речь как проводник информации. Москва : Науч. книга, 1969. 158 с.
16. Зарубежное военное обозрение. URL: <http://zw-observer.narod.ru/> (дата обращения 02.10.2020).
17. Иванова И., Гайнутдинова А. Особенности перевода эвфемизмов англоязычной прессы (на материалах издания “The Guardian”). URL: <http://core.ac.uk/download/pdf/222815868.pdf> (дата звернення 02.09.2020).
18. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва : ЭГС, 2002. 424 с.
19. Крупнов В. Н. В творческой лаборатории переводчика. Москва : Международные отношения, 1976. 192 с.
20. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи. *Русистика*. Берлин, 1994. №1. С. 28–49.
21. Крысин Л. П. Русское слово, свое и чужое. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 883 с.
22. Лазарев Л. И. Это наша судьба. Заметки о литературе, посвященной Великой Отечественной войне. Москва : Советский писатель, 1983. 392 с.
23. Латышев Л. К. Перевод. Проблемы, теории, практики и методики преподавания. Москва : Просвещение, 1988. 160 с.
24. Лейчик В. М. Оптимальная длина и оптимальная структура термина. Москва : Пионер, 1993. 201 с.
25. Лотте Д. С. Образование системы научно-технических терминов. Москва : Пионер, 1961. 134 с.
26. Налимов В. В. Вероятностная модель языка. О соотношении естественных и искусственных языков. Москва : Книга по Требованию, 2013. 304 с.

27. Нелюбин Л. Л., Дормидонтов А. А., Васильченко А. А. Учебник военного перевода. Английский язык. Москва : Воениздат, 1981. 379 с.
28. Окунькова Е. А. Стиль современной русской прозы о войне : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.01. Москва, 2010. 195 с.
29. Реформатский А. А. Термин как член лексической системы языка. Проблемы структурной лингвистики. Москва : Наука, 1968. 416 с.
30. Реформатский А. А. Что такое термин и терминология. Москва : Наука, 1961. 134 с.
31. Симонов К. М. Глазами человека моего поколения. Москва : Правда, 1990. 435 с.
32. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка. Москва : ООО «Издательство Астрель», 2000. 221 с.
33. Стрелковский Г. М. Теория и практика военного перевода. Немецкий язык. Москва : Воениздат, 1979. 272 с.
34. Судзиловский Г. А. Теория и практика военного перевода. Москва : Воениздат, 1979. 271 с.
35. Тмарченко Н. Д. Теоретическая поэтика. Понятия и определения. Хрестоматия для студентов филологических факультетов. Москва : РГГУ, 1999. 286 с.
36. Тишина Н. В. Национально-культурные особенности эвфемии в современном английском и русском языке : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20. Москва, 2006. 292 с.
37. Хализев В. Е. Теория литературы. Москва : Высшая школа, 2004. 405 с.
38. Храпченко М. Б. Горизонты художественного образа. Москва : Художественная литература, 1982. 334 с.
39. Художественный стиль : понятие, черты и примеры. URL: <http://school-of-inspiration.ru/xudozhestvennyj-stil-ponyatie-cherty-i-primery> (дата звернення 05.09.2020).

40. Шевчук В. Н. Военно-терминологическая система в статике и динамике : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Москва, 1985. 488 с.
41. Щеглова Е. А. Правда и ложь военной «романтики». *Военные повести*. Свердловск, 1990. № 12. С. 162–170.
42. Щерба Л. В. Опыт общей теории лексикографии. Москва : Пионер, 1974. 447 с.
43. Balabin V. Theoretical foundation of military translation in Ukraine. *Science and Education a New Dimension*. Kyiv, 2018. Vol. 6, № 176. P. 22–25.
44. Baranova S. Pragmatic and Functional Peculiarities of Euphemisms for Diseases, Death and Dying in the English Mass-Media Discourse : *філологічні трактати*. Kyiv, 2018. Vol. 10, № 1. P. 19–25.
45. Bergonzi B. War and Aftermath: English Literature and its Background 1939-60. Oxford : Oxford University Press, 1993. 239 p.
46. Dawes J. The Language of War. Harvard : Harvard University Press, 2005. 320 p.
47. Disler A. Language and Gender in the Military. New York : Cambria Press, 2008. 244 p.
48. Euripides. Ten Plays by Euripides / trans. from Greek Paul Roche. Ottawa : Bantam Classic, 2006. 358 p.
49. Frane M. Abbreviations in English military terminology. *Brno studies in English*. 2000. Vol. 39, № 1. P. 59–87.
50. Jespersen O. A. Modern English Grammar on Historical Principles. London, 1946. 541 p.
51. Kis M. Euphemisms and Military Terminology. URL: http://www.ffzg.unizg.hr/.../wp.../Hieronymus_1_2014_Kis.pdf (дата звернення 14.09.2020).
52. Kuriata Y., & Kasatkina-Kubyshkina O. Euphemisms as reflection of English mentality. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Ostroh, 2020. Vol. 9, № 77. P. 47–50.

53. Jean-Marc C. Le vocabulaire militaire français en anglais : étude de la fonction expressive des emprunts français en langue anglaise. *Open Edition Journal*. 2003. Vol. 22, № 3. P. 27–39.

54. Mosiyevych L. Translation strategies of the Ukrainian military Discourse. *Jazyk a kultúra*. Prešov, 2017. Vol. 29, № 30. P. 112–117.

55. Murray T. The Language of Naval Pilots. *American Speech*. Tuscaloosa, 1986. Vol. 61, №2. P. 121–129.

56. Prokopenko A., Chuprina I. The techniques of English-Ukrainian translation of military terminology on the basis of English media discourse : *філологічні трактати*. Sumy, 2018. Vol. 10, № 4. P. 62–67.

57. The Guardian. URL: <http://www.theguardian.com/> (дата звернення: 01.09.2020).

58. Tril M. Semantic Way of Creating Military Vocabulary: Metaphor and Metonymy. *The 1st Young Researchers' International Web Conference*. Czestochowa, 2019. Vol. 3, №9. P. 56–57.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

59. Bowyer R. Dictionary of Military Terms. URL: <http://www.twirpx.com/file/354699/> (дата звернення: 14.09.2020)

60. English-Russian military dictionary. URL: http://military_en_ru.academic.ru (дата звернення: 14.09.2020).

61. Glossary of Military Terms & Slang from the Vietnam War. URL: <http://www2.iath.virginia.edu/sixties/HTML> (дата звернення: 30.09.2020).

62. Soanes C. Compact Oxford English Dictionary of Current English. Oxford : Oxford University Press, 2008. 1210 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

63. Бойн. Д. Хлопчик у смугастій піжамі / пер. з англ. В. Шовкуна. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 192 с.
64. Зусак М. Крадійка книжок / пер. з англ. Н. Гоїн. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 416 с.
65. Кініллі Т. Список Шиндлера / пер. з англ. Г. Яновської. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 432 с.
66. Boyne J. The Boy in the Striped Pyjamas. Oxford : David Fickling Books Ltd., 2006. 216 p.
67. Keneally Th. Schindler's List. New York : Simon & Schuster Inc., 2000. 398 p.
68. Zusak M. The Book Thief. New York : Random House Inc., 2006. 370 p.

SUMMARY

The presented thesis is dedicated to the analysis of such a topical problem as translation of the war drama about World War II.

The object of the work can be defined as the lexical and stylistic characteristics of war drama in English and Ukrainian languages.

The main aim of the paper is to analyze lexical and stylistic characteristics of war drama and methods and means of their reproduction in translation based on such literary works about the World War II, as: Markus Zusak's "The Book Thief", John Boyne's "The Boy in the Striped Pyjamas", Thomas M. Keneally's "Schindler's Ark". Hence, the objectives of our research are as follows:

- study of war drama as a literary genre;
- investigation of the lexical and stylistic characteristics of the war drama and the specifics of their translation;
- profound analysis of the lexical and stylistic characteristics of the war drama about the World War II, based on: Markus Zusak's "The Book Thief", John Boyne's "The Boy in the Striped Pyjamas", Thomas M. Keneally's "Schindler's Ark" and the ways of their translation from English into Ukrainian.

The definition of a "war drama" is offered in the work. War drama can be divided into three types: informative, panoramic and battle-monumental. The author identifies the following lexical and stylistic characteristics: proper names, military vocabulary (general and specific) and euphemisms. The most common used methods of their translation are: transliteration, transposition, transcription, calque.

The scientific novelty lies in the attempt to classify the lexical and stylistic characteristics of war drama depending on their subject matter and to analyze the specifics of their translation into Ukrainian according to this classification.

Key-words: *war, war drama, military vocabulary, World War II, euphemism, translation transformations*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти**

Я, Семенова Анна Олексіївна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма переклад (англійський), адреса електронної пошти semenovaanna.zp@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості перекладу військової драми про II світову війну (на матеріалі англійських творів та їхніх перекладів (“The Book Thief” Маркуса Зузака, “The Boy in the Striped Pyjamas” Джона Бойна та “Shindler’s Ark” Томаса Кініллі))» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____